

Opas yrityksille CSRD-direktiivin vaikutuksista kestävyysraportointiin

Lauri Aarnio

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma

Opinnäytetyö

2023

Tiivistelmä

Tekijä Lauri Aarnio
Tutkinto Tradenomi
Opinnäytetyön nimi Opas yrityksille CSRD-direktiivin vaikutuksista kestävyysraportointiin
Sivu- ja liitesivumäärä 37 + 6
<p>Tämä toiminnallisena työnä toteutettu opinnäytetyö tarkastelee vuoden 2024 alusta voimaan astuvaa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2022/2464 eli CSRD-direktiivin vaikutuksia yritysten kestävyysraportointiin. Direktiivi tulee muuttamaan kestävyysraportoinnin vaatimuksia yhtenäisempään ja velvoittavampaan muotoon korvaten aiemman Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2014/95/EU eli NFRD-direktiivin. Direktiivi on osa Euroopan komission tavoitetta liittää vastuullisuus osaksi talousraportointia. Työ toteutettiin kokonaisuudessaan aikavälillä joulukuu 2022 – toukokuu 2023.</p> <p>Työn tuloksena valmistui opas, jonka tavoitteena on tuoda tiiviissä ja helposti ymmärrettävässä muodossa CSRD-direktiivin vaikutukset yritysten kestävyysraportointiin. Oppaan on tarkoitus toimia ohjeistuksena tai koulutusmateriaalina yrityksille, joita CSRD-direktiivi koskee. Näitä toimijoita ovat Euroopan unionin ja sen vaikutuspiirissä toimivat yritykset, jotka ylittävät direktiivissä määritellyt kriteerit.</p> <p>Opinnäytetyön tietoperusta jakaantuu kahteen pääteemaan. Ensin käsitellään yritys vastuuta yleisemmällä tasolla tarkastellen yritys vastuun eri ulottuvuuksia John Elkingtonin kolmen pilarin mallin mukaisesti sekä yritys vastuuta ohjaavia tahoja ja periaatteita. Näin pyritään antamaan yleiskuva yritys vastuun ja siihen sisältyvistä tekijöistä. Toisessa tietoperustan pääluvussa keskitytään työn varsinaiseen aiheeseen eli kestävyysraportointiin. Luku taustoittaa kestävyysraportointia: sen laatimista, standardeja ja viitekehystä sekä tarkastelee tulevia kehityssuuntia.</p> <p>Tiivis opas tuo keskeisimmät asiat esiin CSRD-direktiivin vaikutuksista yritysten kestävyysraportointiin. Oppaassa hyödynnetty informaatio on kattavaa ja ajankohtaista, mutta ei liian yksityiskohtaista, koska kestävyysraportointiin liittyvä informaatio muuttuu nopeasti. Opas pitäytyy kestävyysraportoinnin laajemmassa viitekehyksessä tarjoten kuitenkin selkeän pohjan esimerkiksi yritysten kestävyysraportointikoulutukselle.</p> <p>Opas on toteutettu kirjallisuuskatsauksen muodossa, kokoamalla ajankohtaisista lähteistä keskeisimmät tiedot. Metodista hyödyntämällä pystytään tiivistämään alkuperäiset tutkimukset ja olemassa oleva tieto sekä tehdä niiden pohjalta johtopäätökset valittuun aihealueeseen. Kestävyysraportoinnilla ja sen luotettavuudella on merkittävä asema tulevaisuudessa. Siinä esitetyillä tiedoilla on konkreettista vaikutusta yrityksen saamaan arvostukseen, imagoon, sidosryhmien luottamukseen sekä myös yrityksen saaman rahoituksen hintaan. CSRD-direktiivillä halutaan varmistaa yhteiset pelisäännöt yritysten kestävyysraportointiin.</p>
Asiasanat Yritysvastuu, kestävyysraportointi, EU-direktiivi, opas

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tavoite ja aiheen rajaus	2
1.2	Keskeiset käsitteet	3
2	Yritysvastuu.....	4
2.1	Yritysvastuun ulottuvuudet	4
2.1.1	Taloudellinen vastuu	5
2.1.2	Ympäristövastuu	6
2.1.3	Sosiaalinen vastuu.....	7
2.2	Yritysvastuuta ohjaavat tahot ja periaatteet	8
2.2.1	YK:n yritysvastuun aloitteet ja tavoitteet.....	8
2.2.2	OECD:n toimintaohjeet	11
2.2.3	EU-taksonomia	11
2.2.4	ISO-standardit.....	13
3	Kestävyyseraportointi	14
3.1	Sisältö ja laatiminen	15
3.2	Olellisuus	16
3.3	Standardit ja viitekehykset.....	17
3.3.1	Global Reporting Initiative (GRI)	17
3.3.2	Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD).....	18
3.3.3	Sustainability Accounting Standards Board (SASB).....	19
3.3.4	Muita raportointia ohjaavia viitekehyksiä	20
3.4	Kohti globaalia kestävyysraportointia	20
3.4.1	Non-Financial Reporting Directive (NFRD).....	21
3.4.2	Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).....	22
3.4.3	International Sustainability Standards Board (ISSB)	22
4	Oppaan tuottaminen	24
4.1	Tuottamisen lähtötilanteen kuvaus ja suunnittelun esittely.....	24
4.2	Tuotoksen tuottamisen kuvaus	25
5	Pohdinta	28
5.1	Johtopäätökset sekä kehittämis- ja tutkimusehdotukset	30
5.2	Pätevyys ja luotettavuus.....	31
5.3	Oman opinnäytetyöprojektin ja oppimisen arviointi	32
	Lähteet.....	33
	Liitteet	38
	Liite 1. Opas yrityksille CSRD-direktiivin vaikutuksista kestävyysraportointiin	38

1 Johdanto

Vastuullisuus on ajankohtainen aihe ja globaali megatrendi. Viime vuosien aikana yritysten vastuullisuus on noussut entistä merkittävämmäksi tekijäksi, eikä yritys voi enää jättää sitä huomioimatta toiminnassaan. Suomessa sekä monissa muissa maissa aihe on jo integroitu osaksi opetussuunnitelmia eri oppiasteilla ja sitä voi opiskella korkeakouluun saakka. Tämä kertoo vastuullisuuden kasvavasta merkityksestä osana yhteiskuntaa ja sitä kautta myös liiketoimintaa. (Asikainen 17.3.2023.)

Myös Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa vastuullisuus on nostettu omaksi erilliseksi teemaksi ja sisällytetty vahvasti osaksi opetusta. (Asikainen 17.3.2023). Tämän opinnäytetyön aihe alkoi muodostua ennen vuoden vaihdetta järjestetyllä tilinpäätösanalyysi -kurssilla. Yhtenä kurssin kokonaisuutena oli vastuullisuus, johon liittyen piti valita aihe ja työstää siitä esitelmä luokalle. Valitsin aiheen ”Vastuullinen sijoittaminen teoriassa ja käytännössä” professori Vesa Puttosen työn innoittamana. Sainkin työstäni erityistä kiitosta ja se laitettiin yleiseen jakoon Haaga-Helian sisäisissä kanavissa.

Esitysmateriaalia työstäessäni tuli ilmi, ettei kestävyysraportointiin ole toistaiseksi ollut merkittävää sitovaa sääntelyä. Yritysten kestävyysraportit ovatkin muistuttaneet markkinointimateriaalia, koska niihin sisällytetty informaatio on osittain pystytty itse määrittelemään. Tähän on kuitenkin tulossa muutos CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) -direktiivin muodossa, joka korvaa aiemman kritiikkiä saaneen NFRD (Non Financial Reporting Directive) -direktiivin. Muutoksen taustalla on NFRD-direktiivin puutteellisuus ja tavoite edistää kestävyysraportoinnin vertailtavuutta yhtenäistämällä yritysten kestävyysraportoinnin sääntelyä. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 153–154.)

CSRD-direktiivi tulee portaittain laajentamaan kestävyysraportoinnin velvoitteet koskemaan aiempaa laajempaa osaa yrityksiä vuosien 2024–2028 aikana. Suurten listattujen yhtiöiden (yli 500 työntekijää) tapauksessa ensimmäisten direktiivin mukaiset kestävyysraportit laaditaan vuonna 2025, jolloin raportoidaan vuoden 2024 tilannetta. Puolestaan suurille ei-listatuille yhtiöille, jotka täyttävät kaksi seuraavasta kolmesta ehdosta: yli 250 työntekijää, 40 miljoonan euron liikevaihto tai 20 miljoonan euron varallisuus implementoinnin määräaika on 2025, mikä tarkoittaa raporttien ilmestymistä vuonna 2026. Listatuille pienille ja keskisuurille yhtiöille, pienille ja yksinkertaisille luotolaitoksille sekä vakuutusyrityksille on annettu puolestaan aikaa vuoteen 2026 asti, jolloin raportteja voidaan odottaa vuonna 2027. (Grant Thornton 2022.) Lisäksi vuonna 2028 raportointivelvollisuus ulottuu koskemaan Euroopan unionin ulkopuolisia yrityksiä, joilla on EU:n alueella tytäryhtiö tai pysyvä toimipaikka ja yli 150 miljoonan euron liikevaihto EU:n alueella. (Niskala 11.8.2022).

Monilla suurilla toimijoilla on jo ennestään ollut velvollisuus kestävyysraportointiin ja hyvä valmius toimia uuden direktiivin mukaisesti. Usein näillä on jo omat vastuullisuusosastonsa ja tarvittavat resurssit kestävyysraportoinnin tueksi. Sen sijaan pienillä ja keskisuurilla yrityksillä ei välttämättä ole lainkaan kokemusta kestävyysraportoinnista ja sen vaatimuksista. Myös resurssien rajallisuus näkyy niiden toiminnassa selkeämmin. (Kurittu 2021, 29–30.) Uuden direktiivin aikataulu on suhteellisen tiukka ja vaatii yrityksiltä nopeita toimenpiteitä, jotta direktiivin mukaisiin vaatimuksiin pystytään vastaamaan asetettuihin määräaikoihin mennessä.

1.1 Tavoite ja aiheen rajaus

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on luoda opas yrityksille CSRD-direktiivin vaikutuksista yritysten kestävyysraportointiin. Työn tarkoituksena on toimia ohjeistuksena tai esimerkiksi koulutusmateriaalina yrityksille, joihin CSRD-direktiivi tulee vaikuttamaan; EU:n ja sen vaikutuspiirissä vaikuttavat toimijat, jotka ylittävät direktiivissä määritellyt kriteerit. Huomioiden myös globaalin kehityksen, koska silläkin on vahva vaikutus EU:n tekemiin päätöksiin.

Opinnäytetyön lopputuloksena esitettävä tuotoksena syntyvä opas ja sen sisältö perustellaan tietoperustan avulla. Tietoperusta jakautuu kahteen päätteeseen. Tietoperustan ensimmäisessä osassa käsitellään yritysvastuuta yleisellä tasolla tukeutuen yritysvastuussa käytettyyn John Elkingtonin kolmen pilarin malliin, jota käsitellään luvussa 2. Toinen yritysvastuuta käsittelevissä teoksissa käytetty malli on ESG. Sen ulottuvuudet eivät merkittävästi eroa kolmen pilarin mallista, joten molempien mallien käyttäminen toisi tarpeetonta toistoa. ESG ottaa huomioon ympäristön, sosiaalisen vastuun ja hallintotavan (environmental, social, governance) ja lähestyen yritysvastuuta enemmän sijoittajan näkökulmasta. (Hyrskke, Lönnroth, Savilaakso & Sievänen 2020, 22).

Opinnäytetyön laajuus ja aihe huomioiden tein valinnan kolmen pilarin mallin paremmasta soveltuvuudesta palvelemaan työn tavoitteita kestävyysraportoinnin näkökulmasta, koska sen tehtävänä ei ole palvella ainoastaan sijoittajia. Lisäksi kolmen pilarin malli käsittää taloudellisen ulottuvuuden omana kokonaisuutena. CSRD-direktiivin yhtenä merkittävänä tavoitteena on tuoda ei-taloudellisen ja taloudellisen tiedon raportointi lähemmäs toisiaan.

Tietoperustan toisessa osassa keskitytään kestävyysraportointiin. Valitut aiheet taustoittavat kestävyysraportointia aluksi yleisemmällä tasolla, keskittyen loppua kohden vahvemmin CSRD-direktiivin taustalla vaikuttaviin viitekehyksiin, standardeihin ja tavoitteisiin. Tietoperusta antaa kontrastia aikaan ennen direktiivin voimaan tuloa ja peilaa myös hieman tulevaa. Oppaassa tuodaan selkeästi esiin direktiivin tuomat uudet vaatimukset. Direktiivi perustuu pitkälti jo olemassa olevien viitekehysten ja standardien pohjalle, joten tietoperusta ja opas tukevat samalla toisiaan.

1.2 Keskeiset käsitteet

Tässä opinnäytetyössä esiintyy paljon käsitteistöä ja niitä avataan itse työn sisällä. Tähän kappaleeseen olen kerännyt työn kannalta oleellisia käsitteitä, joita ei ole erikseen määritelty työssä mutta joiden ymmärtäminen auttaa kokonaisuuden hahmottamisessa.

EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group): Vuonna 2001 perustettu yhdistys. Toiminta koostuu kahdesta päätavoitteesta: Vaikuttaa IFRS-standardien kehittämiseen eurooppalaisesta näkökulmasta ja edistää pääomamarkkinoiden tehokkuutta sekä IFRS-standardien muutosten hyväksymisneuvontaa Euroopan komissiolle. Toisena päätavoitteena EU:n kestävyysraportointistandardien luonnosten ja niihin liittyvien muutosten laatiminen Euroopan komissiolle. (EFRAG s.a.)

EU-direktiivi: Direktiiveillä säädetään tavoitteista, joihin kaikkien EU-maiden on yllättävä. Maat saavat kuitenkin itse päättää laeista, joilla tämä toteutetaan. (Euroopan unioni s.a.)

Hallintokoodi (Corporate Governance): Yhtiön hallinnointi- ja ohjausjärjestelmä, joka määrittelee hallituksen ja muun yritysjohdon roolit, velvollisuudet ja suhteen osakkeenomistajiin. Koodin tavoitteena on yhtenäistää listayhtiöiden toimintatapoja, parantaa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä, tehostaa hallitustyöskentelyä sekä yhtenäistää tiedonkulkua osakkeenomistajille ja muille sijoittajille. (Elinkeinoelämän Keskusliitto s.a.)

IFRS (International Reporting Standards): IASB (International Accounting Standards Board) kehittämä tilinpäätös standardisto. IFRS-tilinpäätösten tavoitteena on tuottaa raportoitavaa yhteisöä koskevaa taloudellista informaatioita, joka on hyödyllistä sijoittajille, lainanantajille ja muille luottoa myöntäville tahoille näiden tehdessä päätöksiä resurssien antamisesta yhteisölle. (KPMG 2020, 1–2.)

Kestävyysraportointi: Aiemmin on puhuttu vastuullisuusraportoinnista, CSRD-direktiivin linjauksen mukaisesti vastaisuudessa käytettävä termi on kestävyysraportointi. Tämä juontaa juurensa direktiivin luonteesta ja tavoitteesta painottaa ympäristönäkökulmaa raportointivelvoitteissaan. (Euroopan komissio s.a. a.) Selkeyden vuoksi työssä käytetään pelkästään termiä kestävyysraportointi.

Standardi: Laatutaso tai saavutus, erityisesti taso, jonka katsotaan olevan hyväksyttävä. (Collins Dictionary s.a.)

Viitekehys: Sääntöjen, ideoiden tai uskomusten järjestelmä, jota käytetään suunnittelemaan tai päättämään jotain. (Cambridge Dictionary s.a.)

2 Yritysvastuu

Yritysvastuu on yksi puhutuimmista teemoista tämän päivän liiketoimintaympäristössä. Yritysvastuulle ei ole olemassa mitään yksiselitteistä määritelmää, joka voitaisiin tyhjentävästi todeta. Vastuullisen liiketoiminnan termistö on myös moninaista ja alati muuttuvaa. Eri toimijat määrittävät yritys vastuun ja sen käsitteistön hieman eri tavalla, kuitenkin pohjimmiltaan tarkoittaen käytännön tasolla samoja asioita. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 7.)

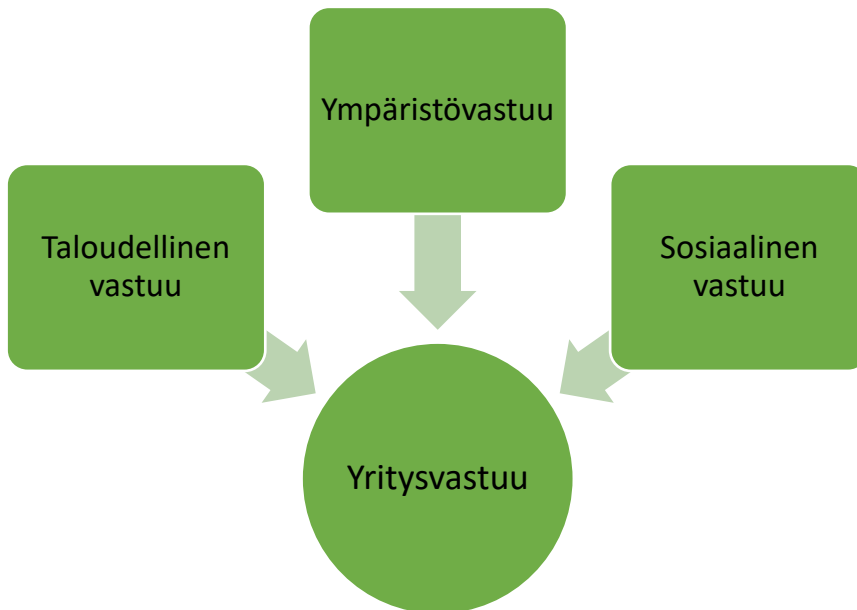
Aiemmin yritysvastuusta on puhuttu yrityksen noudattaessa lainsäädäntöä ja huolehtimalla sen liiketoiminnan jatkuvuudesta. Nykyään tätä pidetään lähtökohtana ja yritysvastuusta voidaan puhua vasta, kun ylitetään lainsäädännön minimivaatimukset. Tämä linjaus on nähtävillä YK:n, EU:n ja Suomen yritysvastuullisuustoimijoiden vaatimuksissa. (Liappis ym. 2019, 7.)

Yritysvastuun pioneerin Sirpa Juutisen mukaan yritysvastuu on liiketoiminnan taloudellisten, ekologisten ja sosiaalisten vaikutusten huomioimista. (Juutinen 2016, 25). Juutinen painottaa tarkastelemaan liiketoimintaa edellä mainittujen tekijöiden kautta sekä niiden vaikutusta sidosryhmille ja yhteiskunnalle - pyrkimyksenä hyödyntämään mahdollisuuksia ja vähentämään haittoja. Yritysvastuusta puhutaan silloin, kun toimenpiteet ovat suunnitelmallisia ja jatkuvia. Liiketoiminnasta erilliset hyväntekeväisyyskampanjat tai -projektit eivät siis ole Juutisen mukaan yritysvastuun määritelmän piirissä. (Juutinen 2016, 26.)

2020-luvulla yritysvastuun merkitys on nähtävissä yritysten sekä kuluttajien toiminnassa. Kuluttajien käytöksen muutos on pakottanut yritykset ottamaan vastuullisuuden osaksi liiketoimintaansa. Norjalaisen kuluttajatuote-yhtiö Orklan laajan pohjoismaisia vastuullisuusasenteita käsittelevän tutkimuksen (Sustainable Life Barometer 2022) mukaan peräti 68 prosenttia suomalaisista kertoi pyrkivänsä ostamaan vastuullisina pitämiään tuotteita ja brändejä. (Isokangas, Niipola & Vassinen 2022, 157.)

2.1 Yritysvastuun ulottuvuudet

Yritysvastuuta käsittelevässä kirjallisuudessa yritysvastuu jaetaan perinteisesti kolmeen osatekijään (kuva 1). Jako perustuu yritysvastuun asiantuntijan John Elkingtonin vuonna 1994 kehittämään kolmen pilarin malliin (triple bottom line). Malli koostuu kolmesta eri osa-alueesta: taloudellinen vastuu, ympäristövastuu ja sosiaalinen vastuu. (Elkington 1997, 73.) Malli on yksinkertaistettu versio mutta pitänyt pintansa ajan saatossa. Kyseistä kolmijakoa käytetään edelleen laajasti puhuttaessa yritysvastuun ulottuvuuksista. Samaan käsitteeseen voidaan myös viitata 3P:n mallina (People, Planet, Profit). (Liappis ym. 2019, 8.)

Kuva 1. Yritysvastuun ulottuvuudet kolmen pilarin mallin mukaan (mukaillen Miller 8.12.2020)

Perinteisessä kolmen pilarin mallissa on kuitenkin puutteensa; se pakottaa määrittelemään vastuullisuuteen liittyvät tekijät ahtaasti, vaikka usein vastuullisuuteen liittyvät asiat ovat moniulotteisia. Esimerkkinä puhdas vesi: se voidaan luokitella sekä ympäristövastuun että sosiaalisen vastuun piiriin ihmisoikeuskysymyksenä. Kolmen pilarin mallia on kritisoitu myös siksi, että siinä vastuullisuuden osatekijät nähdään toisistaan erillisinä osina. Erityisesti ympäristöasiat ja sosiaalinen kestävyys jäävät erillisiksi taloudellisesta kestävydestä. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 24.)

Michael Porter ja Mark Kramer nykyaikaistivat yritysvastuun ulottuvuudet kehittämällä jaetun yhteisen arvon luomisen käsitteen (shared value). Siinä taloudellista vastuuta omistajille ei nähdä vastakkaisena ympäristön ja sosiaalisen vastuun kanssa vaan vastuullisuuteen liittyvät asiat tuodaan osaksi yrityksen ydinliiketoimintaa. He tuovat esiin väitteen, että jaettu vastuu on myös taloudellisesti järkevää. Taloudellisen hyödyn avulla voidaan parantaa myös sosiaalista ja ympäristöulottuvuutta. (Niskala, Tarna-Mani, Puroila & Pajunen 2019, 22–23.)

2.1.1 Taloudellinen vastuu

Taloudellisen vastuun kantava ajatus on sidoksissa liiketoiminnan kannattavuuteen sekä siihen, että kuinka yrityksen tuottama taloudellinen lisäarvo jakaantuu yrityksen sisällä ja eri sidosryhmien välillä. Sidoryhmiin kohdistuva taloudellinen lisäarvo voi olla luonteeltaan suoraa tai epäsuoraa. Suoria vaikutuksia ovat esimerkiksi palkkojen maksu ja verojen sääntillinen maksaminen yhteiskunnalle. Epäsuoria vaikutuksia puolestaan ovat esimerkiksi investointien ja tavarantoimittajille suuntautuneiden ostojen välilliset vaikutukset niiden työllistävän vaikutuksen seurauksena, generoitujen siten yksilön tasolle palkkatuloina ja yhteiskunnalle verotuloina. (Niskala ym. 2019, 21.)

Lait ohjaavat pitkälti taloudellisen vastuun sisältöjä. Suomessa kannattava liiketoiminta ja voiton tuottaminen ovat osakeyhtiölain mukaan suoranainen vaatimus, ja yritysvastuuseen liittyviä avauksia saatetaan pitää jopa tämän lain vastaisina. Voiton tuottamisella tarkoitetaan kuitenkin nimenomaan arvon kasvattamista pitkällä aikavälillä yhteiskunnan luomissa raameissa. Suomessa on käyty keskustelua, että osakeyhtiölain mukaista sanomaa muutettaisiin laaja-alaisemmaksi sen nykyisestä tulkinnasta. Voiton tavoittelun lisäksi otettaisiin huomioon sidosryhmien ja yhteiskunnan odotukset. (Liappis ym. 2019, 74–75.)

Taloudellisen vastuun aihepiiriin kuuluvat myös korruption ja lahjonnan torjunta, rahanpesun torjunta sekä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunta. (Liappis ym. 2019, 75). Liiketoiminnan kansainvälisyys nostaa huomattavasti korruption ja lahjonnan riskiä. Suuret globaalit toimijat joutuvatkin poukkoilemaan eri maiden lainsäädäntöjen ja liiketoimintakulttuurien välillä. Yritysvastuuta ohjaavista tahoista YK (Yhdistyneet kansakunnat) ja OECD (The Organisation for Economic Cooperation and Development) linjaavat toimintaohjeet lahjonnan ja korruption vastaisissa toimissa. (Liappis ym. 2019, 84.) Näitä esitellään laajemmin luvuissa 2.2.1 ja 2.2.2.

2.1.2 Ympäristövastuu

Ympäristövastuu oli ensimmäinen yritysvastuun kolmesta ulottuvuudesta, johon alettiin kiinnittää huomiota. Yritysten tietoisuus ja teot ympäristövastuun saralla alkoivat kasvaa 1900-luvun lopussa. Erityisesti raskaassa teollisuudessa alettiin huomioida ympäristöasioita, esimerkiksi päästöjen vähentämistä. Yrityksissä otettiin käyttöön ympäristöjärjestelmiä ja alettiin palkkaamaan henkilöstöä vastaamaan ympäristöasioista. Yritysvastuun mittaamiseen kehitettiin mittareita ja tunnuslukuja, joista monet ovat käytössä tänäkin päivänä. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 22.) Ympäristövastuu nähtiin lisäksi suurena markkinointimahdollisuutena. Esimerkiksi hiilijalanjäljen käsite luotiin aikanaan öljy-yhtiön pr-tarkoituksiin mutta se osoittautui myös oikeasti hyödylliseksi mittariksi ilmastotyössä. (Isokangas ym. 2022, 153.)

Ympäristövastuullinen yritys pyrkii toiminnassaan toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla ympäristön kannalta. Yrityksen tulee huolehtia oman liiketoimintansa aiheuttamista ympäristövaikutuksista mutta myös varmistumaan yhteistyökumppaneidensa vastuullisuudesta. Tarkoituksena onkin ottaa huomioon ympäristönäkökohdat koko tuotantoketjussa. Konkreettisesti tämä näkyy kehittämällä uusia ympäristöystävällisiä tekniikoita ja ratkaisuja, toimintaketjun jäljitettävyydellä sekä toimitusketjun hallintana. (Harmaala & Jallinoja 2012, 22.) Keskeisiä teemoja ovat lisäksi luonnonvarojen säästäväinen ja tehokas hyödyntäminen, ympäristön monimuotoisuudesta huolehtiminen sekä vesien, ilman ja maaperän suojeleminen. (Niskala ym. 2019, 21).

Ympäristövastuusta puhuttaessa tulee ottaa huomioon aikakauden konteksti. Mitä on pidetty vielä 1900-luvun loppupuolella oleellisena, ei välttämättä ole sitä enää. Ympäristövaikutukset ovat yhteiskunnallinen aihe eli ajan henki määrittää pitkälti pinnalla olevat aiheet. Nykyään ilmastonmuutos ja sitä kautta hiilijalanjäljen mittaaminen ovat lähestulkoon jokaisen yrityksen agendalla jossakin muodossa. Pari vuosikymmentä sitten näin ei ollut, vaikka ihmisen toiminnan vaikutukset ympäristöön olivat silloinkin tiedossa. (Liappis ym. 2019, 111.)

2.1.3 Sosiaalinen vastuu

Sosiaalisella vastuulla tarkoitetaan yritystoiminnan vaikutuksia ihmisiin ja miten yritys ottaa nämä vaikutukset huomioon omassa toiminnassaan. Vastuun piiriin kuuluvat yrityksen työntekijät ja yrityksen toiminnan vaikutuspiiriin kuuluvat sidosryhmät, kuten lähialueen ihmiset sekä asiakkaat. Yritysvastuun kokonaisuus on laaja ja kolmesta ulottuudesta hankalin määritellä. Sen keskeisin viesti voidaan kuitenkin kiteyttää ihmisten kunnioittamiseen, arvostamiseen ja hyvään kohteluun. (Liappis ym. 2019, 128.)

Sosiaalinen vastuu nähtiin alun perin henkilöstöosastolle kuuluvana erillisenä vastuuna. 2000-luvulla sen merkitys on kasvanut ja on muodostunut tärkeäksi osaksi yritysvastuun kokonaisuutta. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 23.) Sosiaalisen vastuun perustana toimivat ihmisoikeudet, jotka ovat olleet näkyvämmiin mukana osana sosiaalista vastuuta 2010-luvulta lähtien. Ihmisoikeuksien korostuminen sosiaalisen vastuun perustana sai vahvan legitimitetin vuonna 2011 YK:ssa hyväksytyt yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia ohjaavien periaatteiden myötä. (Liappis ym. 2019, 128.)

Sosiaalinen vastuu on kontekstisidonnaista. Länsimaisessa kontekstissa ihmisoikeuksien noudattaminen on sosiaalisen vastuun ehdoton minimi. Vastuullisen yrityksen tulee huolehtia henkilöstön kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, osaamisen kehittämisestä ja turvallisuuden parantamisesta. Vastuullinen yritys ei tyydy toiminnassaan lainsäädännön ja työehtosopimusten velvoitteiden pakolliseen täyttämiseen. Toiminnan tulee ylittää nämä velvoitteet ja tähdätä hyvinvoinnin parantamiseen. (Harmaala & Jallinoja 2012, 20.)

Vastaavasti vähiten kehittyneissä maissa lainsäädäntö ja velvoitteet ovat vasta kehittymässä. Yrityksellä on mahdollisuus profiloitua omilla valinnoillaan vastuulliseksi toimijaksi näissä maissa omien toimiansa pohjalta. Vähiten kehittyneiden maiden osalta sosiaalisen vastuun alueet painottuvat esimerkiksi säädyllisen palkan maksamiseen, lapsi- ja orjatyövoiman kieltämiseen ja työolojen kehittämiseen. (Harmaala & Jallinoja 2012, 20.)

2.2 Yritysvastuuta ohjaavat tahot ja periaatteet

Yritysten vastuullisuutta ohjaavat useat eri tahot ja niiden laatimat sääntelykokonaisuudet. Yrityksiltä odotetaan toimintaa, josta lainsäädännön noudattaminen on vähimmäisvaatimus. Lainsäädännön rikkomisesta yritys ottaa riskin sanktioista. Osa sääntelystä on luonteeltaan ohjaavaa eikä suoranaisesti velvoita yrityksiä toimimaan tietyllä tavalla. Yleinen suuntaus on muuttumassa entistä velvoittavammaksi. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 40–41.)

Yritysvastuuta ohjaavaa normisto on pirstaleinen, mutta sitä määrittää tietynlainen hierarkia. Kansainväliset sopimukset muodostavat yritysvastuun perustan. Merkittäviä kansainvälisiä tahoja yritysvastuun määrittelyn kannalta ovat YK, OECD, International Labour Organization (ILO) ja Kansainvälinen standardiorganisaatio (ISO). EU-maissa noudatetaan tämän lisäksi EU-perussopimuksia, EU-direktiivejä ja EU-asetuksia. Edellä mainittuja seuraa vielä paikallinen lainsäädäntö, jota ohjaa vahvasti ylemmän tason sääntely. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 41; Koipijärvi & Kuvaja 2020, 56.)

Yritysvastuuta ohjaavien tahojen ja niiden laatiman sääntelyn määrän perusteella saattaisi olettaa yritysvastuun olevan hankala sääntelyviidakko, jossa yritykset pyrkivät parhaansa mukaan navigoimaan. Suurin osa sääntelystä perustuu kuitenkin edelleen vapaaehtoisuuteen ja toimii enemmänkin ohjenuorana kohti vastuullisempaa toimintaa. Yrityksissä on keskeistä ymmärtää, että milloin sääntely on sitovaa ja milloin puolestaan ei-sitovaa. (Liappis ym. 2019, 42.) Sääntely kohtaa myös aika ajoin kritiikkiä. Esimerkiksi YK:n Global Compact -aloitetta, joka esiteltiin ensimmäisen kerran vuonna 1999 World Economic Forumin kokouksessa Sveitsissä on kritisoitu hampaattomaksi juuri sen vapaaehtoisen luonteen vuoksi. Aloite perustuu yritysten julkiseen vastuullisuuteen ja läpinäkyvyyteen. Aloitteen kymmenen vastuullisen yritystoiminnan periaatetta pyrkii tuomaan tavoitteellisuutta yritysten vastuullisuustyöhön. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 56–57.)

2.2.1 YK:n yritysvastuun aloitteet ja tavoitteet

YK on tärkein kansainvälinen valtioita yhdistävä järjestö. Sen 193 jäsenvaltiota hyväksyvät sen periaatteet. Jäsenvaltiot ovat sitoutuneet useisiin kansainvälisiin sopimuksiin ja sovittuihin asiakirjoihin, jotka ottavat kantaa yritysvastuun erilaisiin kysymyksiin kuten ihmisoikeuksiin, korruptioon ja ympäristöasioihin. Merkittävimpiä niistä ovat YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet; kansainvälisen työjärjestö ILO:n julistus työelämän perusperiaatteista ja -oikeuksista; YK:n kestävän kehityksen tavoitteet sekä Global Compact -aloite. (Liappis ym. 2019, 45; Koipijärvi & Kuvaja 2020, 56.)

YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet ovat professori John Ruggien ja hänen työryhmänsä käsialaa vuodelta 2011. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 59). Periaatteille nähtiin

tarvetta, koska kansainvälisen lain silmissä yrityksiä ei koske suoraan sitova velvollisuus noudattaa ihmisoikeuksia. Periaatteet perustuvat kolmeen perustekijään: valtiolla on ensisijainen velvollisuus suojella ihmisoikeuksia, yrityksillä on vastuu kunnioittaa niitä sekä taata korjaavat toimenpiteet ihmisoikeusloukkauksien uhreille. Kuten monet muutkin vastuullisuutta ohjaavat viitekehykset, nojaa myös YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden regulaatio vapaaehtoisuuteen. Sen tausta-ajatuksena on saada yritykset pohtimaan omaa rooliaan ihmisoikeuksien näkökulmasta. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 194–195; Koipijärvi & Kuvaja 2020, 232–233.)

Kansainvälisen työjärjestö ILO on itsenäinen järjestö, joka toimii YK:n alaisena erityisjärjestönä. ILO:n tarkoituksena on edistää työelämän ja työolojen sääntelyä, sosiaaliturvaa, sosiaalipolitiikkaa ja näihin teemoihin liittyviä ihmisoikeuksia. Sen tärkeimpänä saavutuksena pidetään työelämän perusperiaatteita ja -oikeuksia koskevaa julistusta. Siinä määritellään neljä keskeisintä työelämän oikeutta: järjestäytymisen vapaus, työmarkkinoiden syrjimättömyys sekä pakko- ja lapsityövoiman kieltö. (Liappis ym. 2019, 51–52; Niskala ym. 2019, 39.)

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet kuuluvat osaksi YK:n jäsenmaiden hyväksymää Agenda 2030-linjausta, joka on jatkoa aiemmalle vuonna 2000 asetetulle vuosituhattavoittelelle. Pariisin ilmastosopimuksen ohella YK:n kestävän kehityksen periaatteet muodostavat vaikuttavuudeltaan merkittävimmän ja laajimman toimintaohjelman globaalien ongelmien ratkaisemiseksi. Uusia kestävän kehityksen tavoitteita on 17, jotka sisältävät yhteensä 169 alatavoitetta. Ne ottavat laajasti kantaa erilaisiin vastuullisuuden ja kestävän kehityksen osa-alueisiin. Ensisijaisesti vastuu tavoitteiden toimeenpanosta ja onnistumisesta on valtioilla. Tavoitteiden saavuttamiseksi odotetaan myös aktiivista otetta paikallisella tasolla yksityisen sektorin ja kansalaisten toimesta. (Liappis ym. 2019, 49–50; Niskala ym. 2019, 41.)

Ulkoministeriö (s.a.) listaa verkkosivuillaan Agenda 2030 - YK:n kestävän kehityksen tavoitteet:

- Köyhyyden poistaminen
- Nälänhädän poistaminen
- Terveellinen elämä ja hyvinvointi kaikille
- Tasa-arvoinen ja laadukas koulutus kaikille
- Sukupuolten välinen tasa-arvo
- Puhdas vesi ja sanitaatio kaikille
- Edullinen ja kestävä energia
- Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua
- Kestävää teollisuutta, innovaatiota ja infrastruktuuria
- Vähentää eriarvoisuutta
- Kestävät kaupungit ja yhteisöt

- Vastuullinen kuluttaminen
- Taistella ilmastonmuutosta vastaan
- Säilyttää meret ja merten luonnonvarat
- Suojella maanpäällistä elämää
- Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto
- Globaali yhteistyö ja kumppanuus.

Ulkoministeriön 2022 vastuullisuusraportin mukaan Suomi toteuttaa monia toimenpiteitä, jotka noudattelevat YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. Erityisesti kansainvälisessä ilmastopolitiikassa Suomi on yksi EU:n kunnianhimoisimpia maita. Hallitusohjelman mukainen tavoite kansallisesta hiilineutraaliudesta vuonna 2035 on poikkeuksellisen tavoitteellinen. Suomi on myös aktiivisesti mukana kansainvälisen ilmastopolitiikan myötävaikuttajana. Merkittävimpiä teemoja ovat olleet esimerkiksi mustan hiilen päästöjen vähentäminen sekä suomalaisten ilmasto-, ympäristö-, ja kiertotalousratkaisujen edistäminen. Raportissa tuodaan myös esiin konkreettisia tuloksia. Suomi on pystynyt tarjoamaan resurssejaan ja osaamistaan kehitysmaiden sää- ja ilmastopalvelujen kehittämiseen, mikä on hyödyttänyt välillisesti jopa 300 miljoonaa ihmistä. (Ulkoministeriö 2022, 12–14.)

Global Compact -aloite on ensimmäinen YK:n merkittävä yritys vastuuta koskeva aloite. Aiemmin todetun mukaisesti se perustuu ajatukseen saada yritykset vapaaehtoisesti edistämään toimintaansa julkisen vastuun vaikutuksen kautta. Aloitteen tavoitteena, että yritykset kokevat periaatteiden noudattamisen olevan linjassa omien intressien toteutumisen kanssa. Kymmenen periaatetta painottuvat ihmisoikeuksiin, mutta ne ottavat kantaa myös ympäristön ja korruption torjumisen. Yrityksen pitää ottaa periaatteiden noudattamisessa huomioon vaikutukset omasta toiminnasta on aina yhteiskunnalliselle tasolle saakka sekä raportoida toimintansa vaikutuksista vuosittaisella tasolla. (Liappis ym. 2019 68–70; Vanhala & Ristaniemi 2022, 195–197.)

United Nations Global Compact (s.a.) -aloitteen kymmenen periaatetta:

- Yritysten tulee tukea ja kunnioittaa ihmisoikeuksia
- Yritysten tulee pitää huolen, että eivät osallistu ihmisoikeusloukkauksiin
- Yritysten tulee varmistaa oikeus yhdistymisvapauteen ja kollektiiviseen neuvotteluoikeuteen
- Pakkotyön poistaminen kaikissa muodoissa
- Lapsityövoiman tehokas poistaminen
- Työmarkkinoilla tapahtuvan syrjinnän poistaminen
- Ennaltaehkäisevä toiminta ympäristöasioissa
- Yritysten tulee edistää vastuullisuutta ympäristöasioissa aloitteiden kautta
- Kannustaminen ympäristöystävällisen teknologian innovointiin ja levittämiseen
- Toimia kaikkea korruptiota vastaan kaikissa muodoissa, mukaan lukien kiristys ja lahjonta.

Suomalainen metsäteollisuuskonserni Metsä Group ilmoittaa vuoden 2022 vuosikertomuksessaan ja kestävyysraportissaan sitoutuneensa noudattamaan Global Compact -aloitteen periaatteita. (Metsä Group 2022, 12). Raportissaan se tuo esille muuan muassa ennaltaehkäiseviä toimiaan ympäristöasioissa sekä korruption ja lahjonnan torjunnassa. Näiden tavoitteiden kehittymistä myös seurataan ja mitataan. Yksi Metsä Groupin ennaltaehkäisevistä toimista on lisätä metsiin ja tuotteisiin sitoutuneen hiilen määrää 30 % vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoteen 2018. (Metsä Group 2022, 63).

Korruption ja lahjonnan torjunnan välineenä mainitaan yhtiön eettisten toimintaperiaatteiden uudistettu koulutus, joka on henkilöstölle pakollinen. Metsä Group kertoo myös jatkaneensa ”Know Your Business Partner” -prosessin kehittämistä, jonka avulla pystytään tunnistamaan toimitusketjun vastuullisuuteen ja kauppapoliittisiin muutoksiin liittyviä riskejä. Korruption ja lahjonnan torjumisen tavoitteiden saavuttamisen mittaamisessa käytetään työkaluna eettisyysbarometria. (Metsä Group 2022, 69.) Barometri mittaa henkilöstön kokemusta eettisyyden toteutumisessa Metsä Groupin toiminnassa. (Metsä Group 2022, 31).

2.2.2 OECD:n toimintaohjeet

Taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestö OECD julkaisi jo vuonna 1976 ensimmäisen kerran toimintaohjeensa monikansallisille yrityksille, viimeisin päivitys on vuodelta 2011. Vapaaehtoisten ohjeiden tavoitteena on saavuttaa yhtenäisyys yritysten toiminnan ja valtioiden harjoittaman politiikan kanssa. Ohjeiden tuella halutaan vahvistaa yritysten ja niiden toimintaympäristön muodostavien yhteiskuntien välistä luottamusta toisiinsa. Ohjeilla halutaan myös edistää ulkomaisille sijoituksille otollista ilmapiiriä ja kannustaa monikansallisia yrityksiä aktiiviseen kestävän kehityksen kehitykseen. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 59–60.)

Ohjeissa otetaan kantaa muun muassa yritystoimintaa koskevien tietojen ilmoittamiseen ja tietojen laatuun, työelämän suhteisiin, ympäristönsuojeluun, kuluttajansuojakysymyksiin, lahjonnan torjuntaan ja kilpailuperiaatteisiin, verotukseen sekä teknologian siirtoon. Vuonna 2011 päivitettyssä ohjeistuksessa lisättiin kokonaan uusia aihekokonaisuuksia, jotka koskevat ihmisoikeuksia, huolellisuusvelvoitetta ja vastuullista toimitusketjun hallintaa. Uusien aiheiden lisäksi täsmennettiin useita olemassa olevia ohjeistuksia. (Niskala ym. 2019, 44.)

2.2.3 EU-taksonomia

EU-taksonomia on vuonna 2020 julkaistu asetus, joka on osa laajempaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan sisältyvien kestävien rahoitusmarkkinoiden sääntelykokonaisuutta. Isossa kuvassa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteena on kestävämpi tulevaisuus. Euroopan komissio jakaa tämän kolmeen päätavoitteeseen: Vuoteen 2050 mennessä ei enää muodostu

kasvihuonekaasujen nettopäästöjä, talouskasvu on erillään resurssien käytöstä sekä taataan alueen yhtenäinen kehitys. Yksityisen sektorin rooli nähdään keskeisessä asemassa vihreän siirtymän rahoituksessa. Vihreän kehityksen ohjelman avulla halutaan rahoitus- ja pääomavirtojen ohjautuvan ympäristösijoittamiseen ja välttämään hukkinvestointeja. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 174; Euroopan komissio s.a. b; Vanhala & Ristaniemi 2022, 290.)

Taksonomia on EU:n laatima luokittelujärjestelmä, joka määrittää kestäväen kehityksen mukaisen taloudellisen toiminnan. Se jakautuu varsinaiseen asetukseen sekä sitä täydentäviin teknisiin arviointikriteereihin, joita jatkuvasti täsmennetään komission delegoiduilla säädöksillä. Taksonomia-asetuksessa määritellään kolme tahoja, jotka pystyvät parhaiten soveltamaan luokittelujärjestelmää: EU:n jäsenvaltiot, rahoitusmarkkinoiden toimijat ja sijoittajat sekä raportointivelvollisuuden alaisuudessa olevat suuryritykset. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 303–304.)

Taksonomia-asetuksen noudattaminen on periaatteessa täysin vapaaehtoista lukuun ottamatta raportointivelvollisuutta, johon pureudutaan tarkemmin myöhemmin luvussa 3. Kuitenkin käytännössä sidosryhmät odottavat erityisesti suurilta toimijoilta taksonomia -kriteerien täyttävää toimintaa. Lisäksi tavoitteena pitkällä tähtäimellä toimisi taksonomia-asetus työkaluna kestävyuden määrittämiseen vakavaraisuusperspektiivistä. Tällöin taksonomian mukainen toiminta saatettaisiin luokitella vähemmän riskiseksi, mikä puolestaan vaikuttaisi rahoituksen hintaan. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 304.)

Toiminta voidaan määritellä EU:n taksonomiasäätelyn mukaiseksi täyttämällä neljä eri kriteeriä. Euroopan komissio (s.a. c) linjaa että toiminnan tulee edistää huomattavasti yhtä tai useampaa seuraavasta kuudesta ympäristötavoitteesta:

- Ilmastonmuutoksen hillintä
- Sopeutuminen ilmastonmuutokseen
- Vesivarojen ja merten kestävä kulutus ja käyttö
- Kiertotalouteen siirtyminen
- Ympäristön pilaantumisen estäminen ja kontrollointi
- Biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien ennallistaminen ja suojele.

Toiminta ei saa myöskään olla ristiriidassa muiden ympäristötavoitteiden kanssa. Tarkoittaen, että edistämällä esimerkiksi kahta tavoitetta, ei niiden edistäminen saa tapahtua muiden tavoitteiden kustannuksella tai aiheuttamalla niille haittaa. Toiminnan tulee myös täyttää asetuksen 18 artiklan 1. kohdassa todetut vähimmäistason suojoimet. Kyseiset suojoimet perustuvat aiemmin käsiteltyihin OECD:n toimintaohjeisiin, YK:n periaatteisiin ja ILO:n asiakirjoihin. Tämän lisäksi edellytetään teknisten arviointikriteerien mukaisten vaatimusten noudattamista. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 304–305.)

2.2.4 ISO-standardit

Kansainvälinen standardiorganisaatio ISO tuottaa monia erilaisia standardikokonaisuuksia useille toimialoille. Sen standardit ovat kansainvälisten asiantuntijoiden saavuttaman konsensuksen tulos. ISO kuvailee standardejaan parhaaksi tavaksi toteuttaa haluttua asiaa. Näiden vapaaehtoisten hallintajärjestelmien tarkoituksena on tarjota organisaatioille käytännön keinoja vastuullisuustyöhön. Järjestelmät tekevät toiminnasta tavoitteellisempaa ja suunnitelmallisempaa. Lisäksi toiminnan ulkopuolinen varmentaminen tuo uskottavuutta. (ISO s.a.; Koipijärvi & Kuvaja 2020, 87.) Merkittäviä ISO-standardeja yritysvastuun kannalta ovat muun muassa ISO 26000 ja ISO 14001. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 76).

ISO 26000-standardi käsittelee yritysvastuun organisointia yrityksessä yleisesti. Se pitää sisällään ohjeistusta yritysvastuun käsitteistä, taustoista, käytännöistä ja ydinaiheista sekä tavoista ottaa yritysvastuu osaksi koko organisaatiota. Lisäksi se sisältää ohjeita siitä, miten sidosryhmät tulee ottaa mukaan vastuullisuustyöhön ja yritysvastuusta viestimiseen. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 76.)

ISO 14001-standardi luo puolestaan viitekehyksen organisaatioille ympäristönsuojelun tueksi. Standardin periaatteet pitävät sisällään esimerkiksi elinkaariajattelun, johdon sitouttamisen malleja ja riskiperusteisen ajattelun. Standardin mukainen järjestelmällinen lähestymistapa ympäristöasioihin mahdollistaa arvokkaan informaation keräämisen, mikä oikein hyödynnettynä voi tuoda kilpailuetua pitkällä aikavälillä. Lisäksi se tarjoaa vaihtoehtoja organisaation keinoihin panostaa kestävään kehitykseen. Standardia pystytään soveltamaan kaikilla toimialoilla. (Liappis ym. 2019 112–113.)

3 Kestävyyseraportointi

Kestävyyseraportointi juontaa juurensa 1980-luvulle. Erialaisten ympäristö- ja sosiaaliseen vastuuseen liittyvien skandaalien seurauksena alkoivat sidosryhmät vaatia yrityksiltä laajempaa ja yksityiskohtaisempaa raportointia koskien ei-taloudellista informaatiota. Kestävyyseraportoinnin koetaan kehittävä yriytsten toiminnan läpinäkyvyyttä ja toiminnan kestävyden tarkastelua. Säännöllisin väliajoin tapahtuvan raportoinnin nähtiin olevan tähän oivallinen keino. Kestävyyseraportoinnin määrä on kasvanut maailmanlaajuisesti merkittävästi 1990-luvun alusta, jolloin ensimmäiset raportit julkaistiin. Raportit olivat aluksi jatkoa ympäristöraportoinnille. Ajan kuluessa aihepiirit ovat laajentuneet koskemaan muitakin vastuullisuuden ulottuvuuksia kuten sosiaalista vastuuta. (Harmaala & Jallinoja 2012, 221–222.)

Kestävyyseraportoinnin avulla yritykset voivat tuoda informaatiota päätöksenteon tueksi sekä sisäisesti että ulkoisille sidosryhmille. Raportoinnin avulla kyetään pienentämään maineriskiä, koska siinä pystytään tuomaan esiin eri tahojen kannalta olennaiset asiat vapaamuotoisesti. Kestävyyseraportointia onkin myös kritisoitu ja syytetty luonteeltaan mainoslehtiöiksi, joiden avulla halutaan kiillottaa yrityksen imagoa. Yritykset ovat myös selvittäneet, että ketkä lukevat heidän kestävyseraporttejaan; päätelmänä oli, että olennaiset tahot eivät aina edes lue niitä. (Harmaala & Jallinoja 2012, 222–223.) Erityisesti 1990-luvulla, jolloin ei ollut olemassa yhtenäisiä suosituksia ja ohjeistuksia käytännössä, pystyi yritys itse päättämään mitä ja miten se halusi raportoida. Sidosryhmät suhtautuivatkin näihin raportteihin hyvin epäluuloisesti ja niitä pidettiin lähinnä viherpesuna. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 46.)

Kansainvälisen ohjeistuksen ja sääntelyn viitoittamana kestävyseraportointi on tietyiltä osin vertailukelpoista ja muodoltaan yhtenäistä. (Harmaala & Jallinoja 2012, 222). Raportoinnin valtavirtaistamisen myötä alkoivat ohjeistukset vakiinnuttamaan asemaansa. Erityisesti maailmalla käytetyin vastuullisuusraportoinnin viitekehys GRI (Global Reporting Initiative) muutti raportointia systemaattisempaan suuntaan. Raportoinnin avulla pyrittiin luomaan kuvaa uskottavasta vastuullisuusyryöstä. Raportit alkoivat paisua yli satasivuisiksi, joissa lueteltiin kaikki vähänkään aiheita sivuavat teot ja saavutukset. Tällä hetkellä kestävyseraportointi on murroskohdassa ja yritykset hakevat toiminnassaan tasapainoa. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 46.)

Kehitystä vauhdittaa poliittinen tahtotila. Kestävyyseraportoinnin puutteelliseen sääntelyyn ja vapaaehtoisuuteen on jo tartuttu. Tällä hetkellä Euroopan unionissa on valmisteilla kestävyseraportointiin puuttuva CSRD-direktiivi, joka vahvistaa aikaisempaa NFRD-direktiiviä vuodelta 2014. Direktiivin tarkoituksena on yhtenäistää kestävyseraportointi ja painottaa raportointivelvoitteita ympäristöasioihin. Uusi CSRD-direktiivi astuu voimaan vuoden 2024 alusta. Se tulee velvoittamaan yrityksiä raportoimaan toiminnastaan taksonomia -regulaation sekä uuden valmisteilla olevan ESRS

(European Sustainability Reporting Standards) -ohjeistuksen mukaisesti. (Borenius 2022.) Ohjeistuksesta on olemassa kuitenkin jo alustava versio ja lopullinen ESRS-ohjeistus julkaistaan kesäkuussa 2023. Se perustuu pitkälti olemassa oleviin viitekehyksiin kuten GRI, TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) ja SASB (Sustainability Accounting Standards Board). (Niskala 11.8.2022.)

3.1 Sisältö ja laatiminen

Kestävyysraportin sisältö on yritys- ja toimialakohtainen, noudattaen voimassa olevia vaatimuksia ja haasteita. Keskeistä on antaa raportissa kattava ja oikea kuva yrityksen yritys vastuutyöstä mitään asioita kaunistelematta. Siinä tulee esittää paitsi onnistumiset myös saavuttamattomat tavoitteet. Raportointia koskevia yleisiä periaatteita ovat olennaisuus, oikeellisuus ja vertailukelpoisuus. (Liappis ym. 2019, 225.) Määrälliset mittarit, aikaan sidotut tavoitteet ja konkreettiset tulokset muodostavat raportoinnin ytimen. Raportissa tulee myös ottaa kantaa tulevaan kehitykseen ja mahdollisiin riskitekijöihin. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 48.)

Yritykset ovat siis epäilleet kestävyysraporttiansa kiinnostavuutta. Kestävyysraportoinnissa kuten vastuullisuusviestinnässä ylipäänsä on tärkeää kohdentaa viesti tietyille kohderyhmälle. Esimerkiksi yrityksen henkilöstö kaipaa erilaista tietoa verrattuna sijoittajiin. Olennaiset tiedot tulisi viestiä halutulle ryhmälle oikeilla keinoilla. Joskus paras tapa voi olla yhteenveto keskeisistä suorituskyvyn mittareista infograafien muodossa esitettynä, kuvastamaan konkreettisesti yrityksen vastuullisuustyön kehitystä. (Liappis ym. 2019, 226.) Muita kuin taloudellisia tietoja koskevan selvityksen tulee olla yhtenäinen ja johdonmukainen muun esitettävän informaation kanssa. Kytkemällä ei-taloudelliset tiedot toimintakertomuksen muihin osiin, antavat ne paljon enemmän informaatiota kuin erillään esitettynä. Selittämällä syy-yhteyksiä ja keskinäisiä riippuvuussuhteita eri tekijöiden välillä, auttaa se lukijaa poimimaan olennaisen informaation. (Niskala ym. 2019, 278.)

Suomen kirjanpitolaissa kestävyysraportoinnista puhutaan selvityksenä muista kuin taloudellisista tiedoista. (Niskala ym. 2019, 278). Kirjanpitolain mukaan kestävyysraportissa tulee tuoda ilmi selvitys seuraavista asioista: ympäristöasiat, sosiaaliset ja työntekijöihin liittyvät seikat, ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyvät seikat. Laki on kuitenkin hyvin joustava. Se edellyttää edellä mainittujen seikkojen raportoinnin antaen kuitenkin hyvin vapaat kädet esitetyn tiedon muodolle ja laajuudelle. Tarkoituksena onkin tehdä lainsäädännöstä mahdollisimman toimiva eri toimialoille. (Niskala ym. 2019, 274.)

Kestävyysraportoinnin toteutusta ohjaavat ulkoiset ja sisäiset tekijät. Ulkoisia tekijöitä ovat esimerkiksi viranomaisohjeet ja ulkoisten sidosryhmien odotukset. Sisäisiä tekijöitä ovat puolestaan muun muassa tarve yritys vastuun johtamiseen ja seurantaan. (Niskala ym. 2019, 113.) Käytännössä

kestävyysraportti voi olla muodoltaan verkkosivusto, pdf-tiedosto, painettu raportti tai näiden yhdistelmä. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 48). Kestävyysraportoinnin prosessi jaetaan viiteen vaiheeseen: suunnittelu, sidosryhmien odotusten tunnistaminen, olennaisten yritys vastuun näkökohtien tunnistaminen, tiedonkeruu ja raportointi. (Niskala ym. 2019, 114). Kurittu puolestaan jakaa samaisen prosessin neljään vaiheeseen: valmistautuminen, olennaisten asioiden tunnistaminen, tietojen keruu ja sisällöntuotanto sekä raportin viimeistely. (Kurittu 2018, 14).

Prosessina kestävyysraportin tuottaminen on kuin mikä tahansa projekti. Aluksi suunnitellaan, mitä tehdään, kuka tekee ja määritellään valmistumiselle määräaika. (Kurittu 2018, 14–15.) Tuloksena tulisi syntyä konkreettinen suunnitelma raportin toteuttamiseen. (Niskala ym. 2019, 115). Jotta kestävyysraportti sisältäisi keskeisiä asioita, on raportin sisältö määriteltävä huolellisesti. Keinoja tähän on valita raportissa käytettävä viitekehys, toiminnan kannalta merkittävien sidosryhmien osallistaminen, kattavuuden määrittely ja olennaisuuden tunnistaminen. (Kurittu 2018, 23.) Yleisiä viitekehymiä esitellään luvussa 3.3.

Raportoivan yhteisön vaatimuksena on tuntee sidosryhmänsä ja tuotava kohtuullisessa määrin esiin eri ryhmien odotukset ja tarpeet. (Kurittu 2018, 26). Kattavuudelle on määritelty kolme ulottuvuutta: ensimmäisen ulottuvuuden mukaan raportin tulee kattaa kaikki tärkeimmäksi tunnistetut asiat; toinen ulottuvuus laajentaa kattavuuden koskemaan yrityksen toimintaympäristöön aiheuttamia vaikutuksia kuten toimintaketjua; kolmas ulottuvuus käsittelee raportin tietojen ajallista kattavuutta. (Kurittu 2018, 28.) Olennaisuus on kaikista tärkein yksittäinen asia onnistuneen raportoinnin kannalta. (Kurittu 2018, 30). Olennaisuutta määritellään tarkemmin alaluvussa 3.2. Raportin valmistuttua tulee vielä huolellisesti miettiä raportin viestintämuodot ja -kanavat. (Kurittu 2018, 14).

3.2 Olennaisuus

Muiden kuin taloudellisten tietojen raportoinnin lähtökohtana on olennaisuusperiaate. (Niskala ym. 2019, 275). Raportoijan pitää tunnistaa tärkeimmät vaikutukset toimintaympäristöönsä ja sidosryhmien odotukset. Raportin sisällön ydin tulisi koostua vain näistä tekijöistä. (Kurittu 2018, 10.) Olennaisuus käsitteenä ylittää kestävyysraportoinnin rajat. Sitä käytetään myös yleisesti taloudellisten tietojen laatijoiden, käyttäjien ja tarkastajien toimesta. EU:n tilinpäätösdirektiivin mukaan olennaisuus tarkoittaa tiedon asemaa silloin, kun sen pois jättämisen tai väärin ilmoittamisen voidaan kohtuullisesti odottaa vaikuttavan päätöksiin, joita tiedon käyttäjät tekevät yrityksen tilinpäätöksen perusteella. (Niskala ym. 2019, 275.)

Tarkoituksena ei ole raportoida kaikkea. Raportin painopisteet tulisi olla keskeisissä taloudellisissa, sosiaalisissa ja ympäristövaikutuksissa. Huomioiden toimialan erityispiirteet. Hyvä kestävyysraportti sisältää nämä asiat tunnuslukujen tukemana. (Kurittu 2018, 30.) Yritys määrittää kannaltaan

olennaisimmat aiheet vastuullisuusohjelmassaan ja olennaisuuksien määrittämiseksi laaditaan olennaisuusarviointi. Siinä otetaan huomioon toimintaympäristön muutokset, regulaation kehitys, keskeiset riskit ja strategiset tavoitteet. Taustana kannattaa hyödyntää riski- ja toimintaympäristö-analyysyjä eri sidosryhmille kuten asiakkaille kohdennettuja kyselytutkimuksia sekä johdon haastatteluja. Olennaisuusarvion tavoitteena on saada yritys tunnistamaan toimintansa vastuullisuuden keskeisimmät tekijät sekä näkökohdat asiakas- ja sidosryhmälähtöisesti. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 106–107.) Olennaisuusarviointeja tulee päivittää säännöllisesti, jotta raporttiin sisällytettävät asiat ovat edelleen olennaisia. Tämä koskee erityisesti yrityksiä, jotka muuttavat tai mukauttavat liiketoimintamallejaan tai -periaatteitaan. Stabiilissa ympäristössä sykli voi olla epäsäännöllisempi. (Niskala ym. 2019, 275.)

3.3 Standardit ja viitekehukset

Kestävyysraportointia ohjeistavat erilaiset kansainväliset ja kansalliset ohjeistot. Ylivoimaisesti käytetyin kestävyysraportoinnin viitekehys on GRI, mutta rinnalle on muodostunut myös muita viitekehysyksiä. Viitekehysten yhteisenä tavoitteena on ajaa kestävyysraportointia kohti määrämuotoisempaa ja sidosryhmien odotuksiin kohdentuvaa raportointia. (Niskala ym. 2019, 109.) Tämän opin näytetyön aiheen kannalta oleellisimpia viitekehysyksiä ovat yleisimmin käytetty GRI, ilmastoon liittyviin riskeihin keskittyvä TFCD ja ensisijaisesti sijoittajille suunnattu SASB. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 49–52).

3.3.1 Global Reporting Initiative (GRI)

Johtava kestävyysraportoinnin ohjeisto on GRI, jota suosii sen pitkäikäisyys ja maine. Vuonna 1997 laadittu standardisto on pysynyt ei-taloudellisen tiedon virallisesti käytettynä standardina pitkään. Nykyään jopa kaksi kolmasosaa suuryrityksistä raportoi GRI:n mukaisesti (68 prosenttia). (KPMG 2022, 24.) Myös suurin osa suomalaisista pörssiyrityksistä käyttää GRI-standardeja. (Kallunki 2022, 227). Sen tavoitteena on saada kestävyysraportoinnin toimintatapoja tilinpäätösraportointia vastaavalle tasolle ja olla yleisesti hyväksytty viitekehys taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristötoiminnan raportoinnissa. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 49).

GRI-ohjeistus muodostuu neljästä erillisestä, mutta vahvasti toisiinsa linkittyvästä standardisarjasta. Yleiset standardit (GRI 100-sarja) on suunnattu kaikille kestävyysraportointia julkaiseville yhteisöille. Yleiset standardit jakautuvat raportointiperusteisiin (GRI 101), yleisiin tunnuslukuihin (GRI 102) ja johtamiskäytäntöihin (GRI 103). Näiden lisäksi on tarkempia aihepiireittäin jakautuvia standardisarjoja. Taloudellisen vastuun standardit (GRI 200), ympäristövastuun standardit (GRI 300) ja sosiaalisen vastuun standardit (GRI 400). GRI-standardien toimintaperiaatteet on haluttu rakentaa helposti muokattaviksi, ettei yksittäisten standardien muokkaamisen tai uusien luomisen

seurauksena koko viitekehys muutu. (Niskala ym. 2019, 120–121.) GRI-standardit ovat vapaasti kaikkien saatavilla verkossa usealla eri kielellä. (GRI s.a.)

Ohjeistus on jalostunut ja kehittynyt vuosien varrella. Vuonna 2013 ilmestyi GRI G4 eli neljäs raportointiohjeisto täydentämään kokonaisuutta. Viimeisin päivitys GRI Standards on peräisin vuodelta 2016. GRI haluaa myös jatkossa pysyä johtavana ohjeistona, vaikka uusia haastajia ilmaantuu jatkuvasti markkinoille. GRI:n ohjeistus on pysynyt kehittyvän kestävyysraportoinnin aallonharjalla ja reagoinut nopeasti, kun kestävyysraportointiin on tullut uusia ohjeistuksia tai aloitteita. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 50.)

Ohjeistus on suunniteltu ensisijaisesti kansainvälisten suuryritysten kestävyysraportoinnin tueksi. Pienemmille toimijoille sen ohjeisto toimii ensisijaisesti kestävyysraportoinnin ohjenuorana, koska sen täysimääräinen noudattaminen ja raportointi voisi olla turhan työlästä. GRI:n keskeinen idea on kuitenkin keskittyä raportoimaan olennaisista asioista. Joustavan luonteensa vuoksi sitä voi noudattaa täysin ohjeistuksen mukaisesti tai soveltaa sitä organisaation luonteelle sopivalla tavalla. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 50.)

GRI on saanut osakseen myös kritiikkiä. Sen alkuperäinen tavoite oli yhdistää eri sidosryhmien - kuten yritysten johdon, sijoittajien, tilintarkastuksen, kansalaisyhteiskunnan, kansalaisjärjestöjen ja järjestäytyneen työvoiman – kestävyystiedon tarpeet ympäristöä ja yhteiskuntaa käsittävän vastuun lujittamiseksi yritysjohdossa. Kunnianhimoinen tavoite on kuitenkin siirtynyt vastaamaan enemmän yritysten kuin kansalaisyhteiskunnan tarpeita. Mittaamalla yritysten vastuullisuussuorituskykyä, sen ensisijaiseksi tarkoitukseksi on muodostunut yritysjohton palveleminen. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 138.)

3.3.2 Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)

TCFD on kansainvälisen asiantuntijatyöryhmän Financial Stability Boardin (FSB) kehittämä suositus ilmastonmuutokseen liittyvien vaikutusten raportoimiseen. (Niskala ym. 2019, 110). Vuonna 2017 julkaistujen suositusten tarkoituksena on kannustaa yrityksiä antamaan informaatiota ilmastoon liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista. TCFD:n suosituksia pidetään laajalti virallisina ohjeistuksina. Useat hallitukset ja finanssialan sääntelystä vastaavat viranomaistahot ovat antaneet tuensa suosituksille ja sisällyttäneet ne osaksi omaa regulaatiotaan. Esimerkiksi Yhdistynyt kuningaskunta määräsi ensimmäisenä valtiona maailmassa TCFD:n suositusten noudattamisen olevan pakollista isoille pörssiyrityksille ja finanssialan toimijoille. Säännös on ollut voimassa 6.4.2022 lähtien. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 133.)

TCFD:n raportointisuositukset sisältävät ilmastonmuutostyöskentelyyn liittyvän hallinnon, strategian, riskienhallinnan sekä mittauksen ja tavoitteiden asettelun. Suositusten mukaan

organisaation tulee raportoida ilmastonmuutosriskien ja -mahdollisuuksien hallintotavoista. Strategian kohdalla raportoinnin painopisteet ovat todellisten ja mahdollisten toiminnan vaikutusten arviointi ilmastonmuutosriskeistä ja -mahdollisuuksista toimintaan, strategiaan ja taloussuunnitteluun. Riskienhallinnan raportoinnissa tulee käydä ilmi, miten organisaatio tunnistaa, arvioi ja hallinnoi ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä. Raportoinnissa on keskeistä tuoda esiin käytetyt mittarit ja tavoitteet, joita hyödynnetään tärkeimpien ilmastonmuutosriskien ja -mahdollisuuksien arviointiin ja hallintaan. (Hyrskke ym. 2020, 285–286.)

EU:n komissio on ollut vahvasti ajamassa TCFD:n suositusten mukaista raportointia ja kehittämistä. Se on sisällytetty osaksi komission vuonna 2018 julkaisemaa kestävän kasvun rahoituksen toimenpideohjelmia. (Niskala ym. 2019, 110.) TCFD:n syyskuussa 2022 julkaiseman tilanneraportin mukaan sen ohjeistusta soveltaa jo yli 3800 organisaatiota. (TCFD 2022, 1). Kasvu on huomattava syyskuun 2020 raporttiin verrattuna, jolloin vastaava luku oli reilut 1000 organisaatiota. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 52).

Vaikka kehitys on ollut määrällisesti mitattuna merkittävää, laadullisesti tilanne on toinen. Euroopan komission arvion mukaan vuosien 2017 ja 2019 ohjeet eivät ole tarpeeksi kehittäneet yritysten muiden kuin taloudellisten tietojen direktiivin mukaista raportointia koskevien tietojen laatua. Merkittävimpiä ongelmia pidetään vertailukelvottomuutta, koska ei-taloudellista raportointia koskeva velvoite voidaan toteuttaa hyvin erilaisia ohjeistoja noudattamalla. Yritysten julkaiseman ei-taloudellisen tiedon vertailukelpoisuuden todetaan olevan vähäistä ja sisällön huonoimmillaan melkein mitätöntä. (Vanhalala & Ristaniemi 2022, 133.)

3.3.3 Sustainability Accounting Standards Board (SASB)

SASB on vuonna 2011 perustettu yhdysvaltalainen voittoa tavoittelematon järjestö. Se julkisti marraskuussa 2018 toimialakohtaisen kestävyysraportoinnin standardikehikon. SASB eroaa muista keskeisistä kestävyysraportoinnin viitekehyksistä rajaamalla kriteerit vain muutamaan ja sen seurauksena SASB-raportit ovat luonteeltaan verrokkeihinsa nähden hyvin tiiviitä informaatiopaketteja. Raportoinnin kohderyhmänä ovat ensisijaisesti sijoittajat ja raportointimalli on luotu erityisesti vastaamaan heidän tarpeisiinsa. Mukaan otetaan ainoastaan merkittävimmät taloudelliset muuttujat. (Hyrskke ym. 2020, 252; Koipijärvi & Kuvaja 2020, 50.) Tähän sisältyy myös SASB:n heikkous, koska olennaisuuden määrittelyssä saattaa karsiutua hyvinkin merkittäviä muuttujia. (Hyrskke ym. 2020, 254).

SASB-standardien tavoite ei ole varsinaisesti kestävyysraportoinnin toteutuksen ohjeistaminen. Enemmänkin tavoitteena on tuoda esiin sijoittajan päätöksenteon kannalta merkittävää yritys vastuutietoa ja miten sitä tulisi viestiä osana yritysten taloudellista raportointia. (Niskala ym. 2019,

110.) Standardi koostuu kokonaisuudessaan viidestä kestävyyssteemasta: luonnonvarat, inhimillinen ja sosiaalinen pääoma, kestävät liiketoimintamallit ja tuoteinnovaatiot, johtaminen sekä hyvä hallintotapa. Teemojen alla on yhteensä 26 kestävyyskysymystä, joilla nähdään olevan taloudellista vaikutusta yrityksen tulokseen. Kestävyyskysymykset vaihtelevat jokaisen 79 määritellyn toimialan kohdalla. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 50.) Jokaista toimialaa kohden on keskimäärin 5–6 raportointikohdetta, jotka määräytyvät toimialan ominaispiirteiden ja tuloksetkomallien perusteella. Raportointikohteille standardit puolestaan määrittelevät 1–3 määrällistä mittaria. (Niskala ym. 2019, 110.)

3.3.4 Muita raportointia ohjaavia viitekehyksiä

Kestävyysraportointia koskevassa kirjallisuudessa nostetaan toistuvasti esiin integroitu raportointi. Se on IIRC:n (International Integrated Reporting Council) julkaisema kansainvälinen raportoinnin viitekehys. Integroitu raportointi tarjoaa uusia mahdollisuuksia yritysten kestävyysraportoinnin kehittämiseen. (Niskala ym. 2019, 342.) Sen tavoitteena on luoda eheämpi kokonaiskuva yrityksen arvonluonnista eri aikajäniteillä ja läpi arvoketjun. Integroidussa raportoinnissa on kuusi eri pääomaluokkaa: taloudellinen, valmistettu, aineeton, inhimillinen, sosiaalinen ja luonnonvarat. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 51.) Mallin takana on idea pääomien ylläpidosta ja halu tuoda esiin yritysten tilivelvollisuutta ja vastuuta sen toiminnan vaikutuksista edellä mainittuihin pääomiin, ottaen lisäksi huomioon pääomien väliset riippuvuussuhteet. Integroidun raportoinnin pääasiallisena kohderyhmänä ovat rahoittajat, sijoittajat ja muut taloudelliset sidosryhmät. (Niskala ym. 2019, 343–344.)

Toinen kirjallisuudessa usein esiin nouseva kestävyysraportoinnin viitekehys on CDP, joka aiemmin tunnettiin nimellä Carbon Disclosure Project. CDP on vuonna 2000 perustettu kansainvälinen sijoittaja-aloite, jonka alkuperäisenä tavoitteena oli kerätä yritysten kasvihuonepäästöjä käsittelevää dataa. Nykyään sen vaikutuspiiri ulottuu myös vesiä ja metsiä koskevaan raportointiin. (Hyrskke ym. 2020, 260.) CDP:lla on merkittävä määrä maailmanlaajuista aineistoa yritysten ympäristöluvuista sekä ilmastonmuutokseen liittyvistä asioista. CDP pisteyttääkin yrityksiä näiden edellä mainittujen tekijöiden pohjalta. Se tarjoaa arvokasta informaatiota investointien, strategisen liiketoiminnan ja politiikkojen muodostamisen tueksi. Yritysten sidosryhmät, varsinkin sijoittajat pitävät CDP arviointeja korkeassa arvossa. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 53.)

3.4 Kohti globaalia kestävyysraportointia

Yritysten kestävyysraportointia ovat pitkään ohjanneet useat kansainväliset toimijat, jotka ovat taivoillaan kehittäneet omia standardejaan. (Kallunki 2022, 235). GRI ei ole merkittävästä asemastaan huolimatta pystynyt estämään kilpailevien standardien tuloa markkinoille. Eri toimijat käyvät jatkuvaa kamppailua keskenään siitä, mikä standardisto tukee parhaiten yritysjohton tavoitteita.

(Vanhala & Ristaniemi 2022, 138.) Yritysten kestävyysraportointi on tällä hetkellä suurien muutosten ympäröimä ja muutosten oletetaan kestävän pitkälle 2020-luvulle. (Kallunki 2022, 236).

Lähtitulevaisuudessa merkittävimpiä muutoksia ovat EU:n kestävyysraportoinnin uudistus CSRD-direktiivin muodossa, joka tulee korvaamaan voimassa olevan 2014/95/EU direktiivin, tuttavallisemmin NFRD. (Breukers 23.3.2023). Lisäksi IFRS-säätiön hallituksen marraskuussa 2021 perustaman kansainvälisen kestävyysstandardilautakunnan ISSB:n (International Sustainability Standards Board) tehtävänä on laatia ympäristöä, yhteiskuntaa ja omistajaohjausta koskevia raportointistandardeja. Tavoitteena on sulauttaa ja yhteensovittaa olemassa olevia standardistoja kohti yhtenäistä kestävyysraportointia globaalin tahtotilan mukaisesti. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 137–139.)

3.4.1 Non-Financial Reporting Directive (NFRD)

Vuoden 2023 loppuun asti EU:n ja sen vaikutuspiirissä toimivien yritysten kestävyysraportointia ohjaa EU:n tilinpäätösdirektiivi 2014/95/EU eli NFRD. Se on edellyttänyt suurilta yrityksiltä ja konserneilta muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkaisemista vuoden 2017 alusta lähtien. (Niskala ym. 2019, 271.)

Muiden kuin taloudellisten tietojen julkaisuvaatimus koskee direktiivin mukaisesti yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä, joiden henkilöstö määrä ylittää 500 työntekijää. Direktiivin perimmäisenä tarkoituksena on edistää yhteisöjen muiden kuin taloudellisten tietojen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä erilaisille sidosryhmille sekä vauhdittaa kasvua ja lisätä luottamusta markkinoilla. Yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen on tuotava toimintakertomuksissaan esiin toimintaansa koskevia tietoja ihmisoikeuksista, sosiaalisista asioista, työntekijöistä, ympäristöasioista, lahjonnasta sekä korruption torjunnasta. (Niskala ym. 2019, 271.)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2014/95/EU 19 a artikla määrittää edellä mainittujen seikkojen esiin tuomisen seuraavasti:

- a) lyhyt kuvaus yrityksen liiketoimintamallista;
- b) kuvaus toimintaperiaatteista, joita yritys noudattaa suhteessa näihin seikkoihin, sovelletut due dilligence -prosessit mukaan luettuina;
- c) kyseisten toimintaperiaatteiden noudattamisen tulokset;
- d) näihin seikkoihin liittyvät merkittävät riskit, jotka koskevat yrityksen toimintoja, mukaan luettuina, kun se on merkityksellistä ja oikeasuhteista, sen liikesuhteet, tuotteet ja palvelut, ja jotka todennäköisesti aiheuttavat haitallisia vaikutuksia näillä aloilla, sekä miten yritys hallitsee näitä riskejä;
- e) tärkeimmät muut kuin taloudelliset tulosindikaattorit, jotka ovat merkityksellisiä konsernin liiketoiminnalle.

Direktiivi edellyttää lisäksi suurien säännellyillä markkinapaikoilla kaupankäynnin kohteena olevien yritysten kertovan yhtiön monimuotoisuuspolitiikasta sekä sen täytäntöönpanosta ja tuloksista. Tiedot tulee tuoda esiin yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmää koskevassa selvityksessä (corporate governance statement). Monimuotoisuuden osalta raportointi velvoittaa niitä yhteisöjä, joiden toiminta ylittää kaksi seuraavasta kolmesta raja-arvosta: liikevaihto 40 miljoonaa euroa, tase 20 miljoonaa euroa ja henkilömäärä 250. (Niskala ym. 2019, 271; Koipijärvi & Kuvaja 2020, 49.)

NFRD-direktiivi on saanut osakseen paljon kritiikkiä. Se mahdollistaa kymmenien erilaisten raportointistandardien ja -ohjeistusten soveltamisen rinnakkain ja lomittain. Yhtenäisen viitekehyksen puuttuminen tekee vertailusta mahdotonta. Tämä luo tilaisuuden yrityksille hyödyntää tätä mahdollisuutta ja käyttää sellaisia viitekehyksiä, jotka saavat sen oman toiminnan näyttämään mahdollisimman hyvältä. Kritiikkiä saa myös heikko fokus kaksinkertaisen olennaisuuden (liite 1, 6) varmistumisesta, puutteellinen kestävyysriskien tunnistaminen ja hallinta sekä keskittyminen kapeisiin osa-alueisiin. Direktiivi ei kannusta yrityksiä merkittävään kestävyysajatteluun nykyisessä muodossaan. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 153–154.)

3.4.2 Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

Vuoden 2024 alusta voimaan astuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464 eli CSRD. Se tulee portaittain ulottamaan kestävyysraportointivelvoitteen aiempaa laajempaan osaan yrityksistä, tuoden samalla useita muita keskeisiä muutoksia verrattuna aiempaan NFRD-direktiiviin. Merkittävimpinä muutoksina mainittakoon kestävyystietojen varmentamisen muuttamisen pakolliseksi, tarkat säännökset raportoitavista tiedoista ja niiden perustaminen erikseen annettaviin pakollisiin kestävyysraportointistandardeihin, tietojen julkaiseminen osana yrityksen toimintakertomusta sekä vaatimus tietojen julkistamisesta digitaalisessa koneellisesti luettavassa muodossa. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 144.) CSRD-direktiiviä ja sen vaikutuksia yritysten kestävyysraportointiin tullaan käsittelemään laajemmin tämän opinnäytetyön liitteenä löytyvästä oppaasta.

3.4.3 International Sustainability Standards Board (ISSB)

Uudeksi kestävyysstandardien kehittäjäksi on ilmaantunut IFRS-tilinpäätösstandardeja kehittävä IFRS-säätiö. Säätiö perusti vuoden 2021 marraskuussa kansainvälisen kestävyysstandardilautakunnan ISSB luomaan uusia kestävyysraportointistandardeja, jotka käsittelevät ympäristöä, yhteiskuntaa ja omistajaohjausta. IFRS-säätiö tuli vahvasti mukaan liittämällä merkittäviä standardien kehittäjiä kuten SASB-standardeja kehittävä VRF (Value Reporting Foundation) ja CDSB (Climate Disclosure Standards Board) osaksi säätiötä vuonna 2022. Tämän lisäksi se ilmoitti yhteistyöstä GRI:n kanssa standardien kehitystyössä sekä TCFD:n suositusten integroimisesta osaksi uusia

kehitteillä olevia kestävyysstandardeja. (Kallunki 2022, 236–237; Vanhala & Ristaniemi 2022, 138–139.)

ISSB:n päämääränä on kehittää maailmanlaajuisesti käytettävät yritysten kestävyysraportoinnin standardit ja yhdenmukaistaa tilinpäätös- ja kestävyysraportointi sääntely. Ensisijaisena kohderyhmänä ovat sijoittajat ja muut pääomamarkkinoiden toimijat, joilla on tarve saada tietoa yritysten kestävyysriskeistä ja -liiketoimintamahdollisuuksista. IISB:n kestävyysraportointistandardit tulevat olemaan myös linjassa EU:n CSRD-direktiivin tavoitteiden kanssa. Esimerkiksi yhtiön tilintarkastajan on annettava kertomus kestävyysraporttien sisällöstä vastaavalla tavalla kuin tilinpäätöksen sisällöstä. (Kallunki 2022, 237; Vanhala & Ristaniemi 2022, 139.)

IISB:n kehittämä standardisto (IFRS Sustainability Disclosures Standards) jakautuu IFRS S1 ja IFRS S2 standardeihin. IFRS S1 sisältää kestävään kehitykseen liittyvät tiedonantovaatimukset, jotta sijoittajat saavat ymmärryksen siihen liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista. IFRS S2 puolestaan keskittyy ilmastoon liittyvien riskien tunnistamiseen ja mittaamiseen. (Chan 6.2.2023.) Vahva tahtotila on ollut saada standardisto käyttöön vuoden 2024 alusta lähtien samanaikaisesti EU:n European Sustainability Reporting Standards (ESRS) kanssa, johon CSRD-direktiivin mukainen raportointi perustuu. (Sekiguchi 22.11.2022).

IFRS Sustainability Disclosures Standards hyväksyttiin sisällöltään ISSB-kokouksessa helmikuussa 2023. (IFRS 2023 a). Huhtikuussa 2023 pidetyssä kokouksessa päätettiin ottaa käyttöön siirtymäkevennys koskien IFRS S1:n soveltamista, jonka mukaan yhteisö voisi raportoida vain ilmastoon liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista. Siirtymäkevennyksellä ei ole vaikutusta IFRS S2:n soveltamiseen tai vaatimuksiin. Opinnäytetyön kirjoittamisen hetkellä standardisto odottaa vielä viimeistä virallista hyväksyntää ennen sen käyttöönottoa. (IFRS 2023 b.)

4 Oppaan tuottaminen

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön laatimisprosessia. Ensimmäisessä alaluvussa kuvataan lähtötilanne ja suunnitteluprosessi, perustellaan sen tarpeellisuutta, määritellään kohderyhmä ja lopputuloksena esiteltävän oppaan tuottamista rajoittavat tekijät sekä määritellään sen laadulliset kriteerit. Toisessa alaluvussa pureudutaan oppaan tuottamisen vaiheisiin ja perustellaan tehtyjä ratkaisuja. Opinnäytetyön tuotoksena syntynyt opas – Opas yrityksille CSRD-direktiivin vaikutuksista kestävyysraportointiin on esitetty opinnäytetyön liitteenä (liite 1).

4.1 Tuottamisen lähtötilanteen kuvaus ja suunnittelun esittely

Opinnäytetyöprosessi suunnittelu alkoi joulukuussa 2022. Tuolloin suoritin viimeisiä tutkintoon sisältyviä kursseja ja olin aloittamassa tammikuussa 2023 tilintarkastusharjoittelijana BDO:lla. Kartoitin erilaisia aiheita liittyen tilintarkastukseen, vastuullisuuteen ja kestävään kehitykseen sekä perehtymällä alan kirjallisuuteen, artikkeleihin sekä aikaisempiin tutkimuksiin edellä mainituista aiheista. Tärkeimpinä kriteereinä aiheen valinnalle olivat ajankohtaisuus, hyödynnettävyys ja oma ammatillinen kehittyminen tilintarkastajana. Työn lopullinen aihe tarkentui tilinpäätösanalyysi -kursilla ja opinnäytetyöni suunta oli pääpiirteittäin selvä jo ennen ensimmäistä tapaamista ohjaajani kanssa. Merkittävin poikkeama alkuperäisestä suunnitelmasta oli opinnäytetyön tyyppi. Alun perin suunnitelmana oli tehdä tutkimustyyppinen opinnäytetyö, mutta ohjaajan näkemyksen mukaisesti toiminnallisen työn arvioitiin palvelevan parhaiten työn tavoitteita.

Toiminnallinen opinnäytetyö on ammattikorkeakouluissa yleisesti käytetty opinnäytetyön muoto ja tutkimuksellisen kehittämisen tapa. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa ammatillinen produktio, joka hyödyttää määriteltyä kohderyhmää tai toimintaympäristön jokapäiväisiä käytäntöjä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä eivät toteudu tapaustutkimuksen ja toimintatutkimuksen tutkimukselliset reunaehdot, tavoitteet ja tieteelliselle tutkimukselle määritellyt edellytykset. Siinä osoitetaan sen sijaan ammatillinen asiantuntijuus kehittävällä ja tutkimuksellisella otteella toteutulla produktiolla ja raportilla, joka tuo esiin tuotoksen lähtökohdat, valinnat ja ratkaisut perustelluineen. Muodoltaan produktio voi olla esimerkiksi opas, tapahtuma tai markkinointisuunnitelma. Toiminnallisen opinnäytetyön produktion muoto ja vaihtoehdot vaihtelevat koulutusaloittain. (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 8–9.)

Kestävyysraportointi on tätä opinnäytetyötä kirjottaessa suurten muutosten keskellä; uutta informaatiota tulee jatkuvasti sekä kestävyysraportointiin että CSRD-direktiiviin liittyen. Oppaan merkittävin rajoittava tekijä onkin opinnäytetyön aikataulu. Direktiivi itsessään on hyväksytty, mutta siihen tulee vielä täydennyksiä muun muassa ESRS-standardien lopullisessa muodossa. Kestävyysraportointiin valmistautumiseen ja sen vaikutusten arviointiin oleellista tietoa on kuitenkin saatavilla

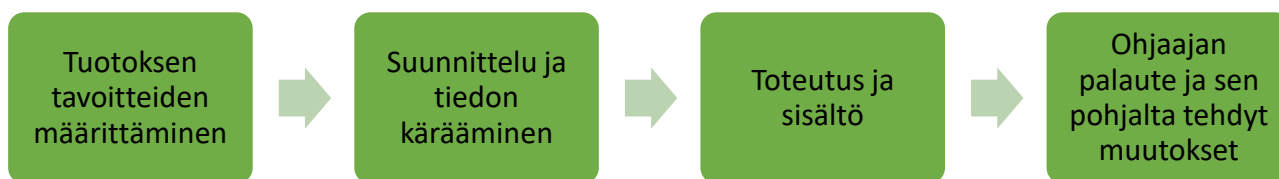
riittävästi, jotta tuotosta voidaan pitää sisällöltään hyödyllisenä. Opas on näin ollen mahdollista toteuttaa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

CSRD-direktiivin myötä kestävyysraportointi tulee koskettamaan entistä laajempaa joukkoa yrityksiä. Monilla pienillä ja keskisuurilla yrityksillä ei ole samanlaisia valmiuksia kestävyysraportoinnin toteuttamiseen ja sen vaatimuksiin vastaamiseen kuin isoilla yrityksillä. (Kurittu 2021, 29–30.)

Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat kaikki direktiivin vaikutuspiiriin kuuluvat yritykset, mutta erityisesti resursseiltaan pienemmät yritykset. Tavoitteena on antaa hyvä yleiskuva yritysvastuusta, kestävyysraportoinnista ja CSRD-direktiivin tuomista muutoksista oppaan muodossa. ”Opas yrityksille CSRD-direktiivin vaikutuksista kestävyysraportointiin” ohjaa yrityksiä sopeuttamaan yrityksen omaa toimintaa uusien kestävyysraportointivaatimusten mukaisesti tuoden esiin keskeisimmät muutokset. Opasta voidaan pitää onnistuneena, mikäli se täyttää edellä mainitut kriteerit.

4.2 Tuotoksen tuottamisen kuvaus

Opinnäytetyön tietoperustan valmistuttua alkoi oppaan työstäminen kuvan 2 mukaisesti:

Kuva 2. Oppaan tuottamisprosessin vaiheet

Oppaan tuottaminen käynnistyi tavoitteiden määrittelyllä: tavoitteiden tulisi olla yhteneväiset asetettujen onnistumisen kriteerien kanssa. Oppaan tulisi olla tiivis ja tuoda keskeisimmät asiat esiin CSRD-direktiivin vaikutuksista yritysten kestävyysraportointiin. Oppaassa hyödynnetyn tiedon tulisi olla ajankohtaista, mutta ei kuitenkaan liian yksityiskohtaista, koska kestävyysraportointiin liittyvä informaatio uudistuu nopealla syklillä. Oppaassa pitäydytään isoissa linjoissa, jotta opas kestäisi ajan tuomia muutoksia vähintään muutaman vuoden aikajänteellä. Työn lopullisen muodon tulee olla myös visuaalisesti selkeä, jotta sitä pystytään hyödyntämään yritysten koulutuksen tukena.

Oppaan tavoitteet huomioiden alkoi oppaan rakenteen suunnittelu sisällysluettelon avulla. Lopulliseen oppaaseen päätyivät seuraavat aiheet (kuva 3). Suunnittelussa on hyödynnetty tietoperustassa käytettyjä lähteitä, erityisesti tilintarkastusyhteisöjen tuottamaa informaatiota. CSRD-direktiivin ollessa hyvin tuore, käsitellään sitä kirjallisuudessa vielä vähän. Tarkimmat lähteet olivat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464 ja ERAGIN kotisivut. Ensisijaisten lähteiden tukena toimi tilintarkastusyhteisöjen tuottama materiaali, kuten esimerkiksi asiantuntijoiden

laatimat artikkelit ja erilaiset julkaisut. Ne auttoivat myös hahmottamaan laajan direktiivin keskeisimpiä asioita ja toivat apua sisällön suunnitteluun ja rakenteeseen.

Sisältö

- 01 CSRD-direktiivi
- 02 Vaikutuspiiri
- 03 Asteittainen voimaantulo
- 04 Aikataulu
- 05 Keskeisimmät raportointivaatimukset
- 06 Kaksinkertaisen olennaisuuden käsite
- 07 ESRS-standardit
- 08 Tavoitteet
- 09 Mihin kiinnittää huomiota
- 10 Hyödyllisiä lähteitä implementoinnin tueksi

Kuva 3. Oppaan sisältö

Oppaan visuaalisessa ilmeessä on otettu huomioon opinnäytetyön vihreä teema. Valittujen kuvien ja väriyksen on tarkoitus viestiä tästä myös lukijalle (kuva 4). Oppaan konkreettiseen toteuttamiseen on harkittu kolmea eri ohjelmistotyökalua: Microsoft Word, Microsoft Powerpoint tai graafisen suunnittelun ohjelma Canva. Wordin etuna on, että siihen pystyy sisällyttämään helposti paljon informaatiota mutta toisaalta oppaan tiiviys ja visuaalisuus samalla kärsisivät. Canvan etuna on sen laajat visualisoinnin mahdollisuudet, jotka ovat kuitenkin ilmaisversiossa rajoitetut. Näiden rajoitusten tuomien esteiden vuoksi oppaan ohjelmistoksi valikoitui lopulta Powerpoint. Valintaa tukee myös ohjelmiston laaja käyttäjäkunta. Mikäli yritys haluaisi hyödyntää opasta koulutusmateriaalina, olisi sitä helpoin hyödyntää juuri Powerpoint -muodossa.

Kuva 4. Oppaan kansilehti

Opas on toteutettu määritellyn kirjallisuuskatsauksen pohjalta kokoamalla ajankohtaisista ja luotettavista lähteistä keskeisimmät tiedot CSRD-direktiivin vaikutuksista yritysten kestävyysraportointiin. Kirjallisuuskatsaus määrittää tutkimustavaksi, jonka avulla tutkitaan aiemmin kerättyä informaatiota ja aiheesta laadittuja tutkimuksia. Tutkimus toteutetaan olemassa olevan informaation tunnistamiseksi, arvioimiseksi, tulkitsemiseksi ja yhdistämiseksi. Metodia hyödyntämällä pystytään tiivistämään alkuperäiset tutkimukset, olemassa oleva tieto ja tehdä niiden perusteella johtopäätökset valittuun tutkimuskysymykseen. Tavoitteena on siten muodostaa kriittisesti arvoitu kokonaiskuva aiheesta. (Vilkkä 2023, 10.) Lisäksi oppaan lopussa tuodaan esiin huomioita tilintarkastajan näkökulmasta sekä kerättyä hyödyllisiä lähteitä ajantasaisen informaation löytämiseksi.

Opasta on käsitelty ohjaajan kanssa 3.5.2023 ja tuolloin todettiin, että opas noudattelee vaadittua rakennetta ja ohjeistusta, kuten myös opinnäytetyö kokonaisuudessaan. Merkittävimpiä huomioita oli oppaan sisällön ja tietoperustan informaation yhtenäisyys, mikä on sittemmin läpikäyty. Sen jälkeen on tarkastettu kieliopilliset virheet ja lähdemerkinnät.

5 Pohdinta

Tässä opinnäytön viimeisessä luvussa pohdin yritysvastuuta, kestävyysraportointia ja sen tulevaisuutta sekä lähteitä omaan pohdintaan yhdistäen. Käsittelen myös opinnäytetyön tuotosta asetettuihin tavoitteisiin nähden sisältäen johtopäätösten lisäksi kehittämis- ja tutkimusehdotuksia. Arvioin myös työn pätevyyttä ja luotettavuutta. Lopuksi tarkastelen opinnäytetyöprosessia kokonaisuudessaan sekä omaa oppimistani sen aikana.

Jo vuosisatojen ajan yritysten kirjanpidon perusidea on pysynyt melko samanlaisena, tarkoituksestaan kuvata taloudellisen toiminnan tuotot ja kustannukset. Kirjanpito ei ota kantaa yrityksen yhteiskunnallisiin tai ympäristöllisiin vaikutuksiin rahassa mitattuna ja siksi kyseessä olevia tietoja ei myöskään tuoda esiin tilinpäätöksessä. Tänä päivänä yrityksen eri sidosryhmät, erityisesti sijoittajat ovat kuitenkin huolissaan siitä, etteivät tilinpäätökset nykyisessä muodossaan tuo ilmi yritysten pitkän aikavälin näkymiä ja riskejä. (Kurittu 2021, 249.) CSRD-direktiivissä painotetaan erityisesti ilmastoon ja ympäristöön liittyvien riskien raportointia. Tulevaisuudessa vastuullisuuteen liittyvillä kysymyksillä voi olla konkreettinen vaikutus yrityksen omaisuuden tasearvoon, esimerkiksi jopa kirjaamalla alas kestävyiden kannalta riskisiä eriä. (Kurittu 2021, 250).

Ilmastonmuutos ja siihen vaikuttavat riskit vaikuttavat jokaiseen yritykseen jollakin tasolla. (Kurittu 2021, 258). Erityisesti pankeilla ja muilla rahoittajilla on ajateltua suurimpi vaikutus ilmastonmuutoksen torjunnassa. Rahoituspäätöksillä on suora vaikutus siihen, millaisia ja miten ekologisesti kestäviä hankkeita maailmassa ylipäänsä toteutetaan. (Kurittu 2021, 259.) Sijoitettava raha pyritään ohjaamaan ensisijaisesti ilmastonmuutosta hidastaviin kohteisiin. Tämä voi merkitä tiettyjen omaisuusluokkien kuten öljy- ja hiilivarantojen arvon voimakasta laskua tulevaisuudessa. Ilmastonmuutoksen seurauksena pääomat tulevat kokemaan uudelleenjaon ja -hinnoittelun. (Kurittu 2021, 262.) Ulkopuolisen tahon varmentaman kestävyysraportoinnin koetaan olevan merkittävä tietolähde rahoituspäätösten ja yritysten arvonmäärittelyn tueksi.

Eurooppa on suunnannäyttäjänä kestävyysraportoinnin saralla. Eurooppalaisilla yrityksillä vastuullisuus ja siitä raportoiminen on vakiintuneempaa ja avoimempaa verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltoihin. Yhdysvalloissa vallitsee edelleen vahva sosiaalisen vastuun perinne, jossa vastuuta kannetaan merkittävässä määrin hyväntekeväisyyden muodossa. Tämä ei kuitenkaan enää riitä sidosryhmille kansainvälisellä tasolla. (Kurittu 2021, 236.) Suomalaisilla on erityinen syy tyytyväisyyteen: Helsingin pörssi on Corporate Knightsin vuosittain julkaiseman tutkimuksen mukaan maailman vastuullisin pörssi arvioitaessa listattujen yhtiöiden raportoinnin avoimuutta. (Kurittu 2021, 233).

CDP (luku 3.3.4) arvioi vuonna 2020 kyselyynsä vastanneiden joukosta parhaiten menestyneet yritykset ilmatoriskien torjumisen, vähähiilisten tuotteiden ja palveluiden kehittämisen kriteerein.

Näiden lisäksi arviossa otettiin huomioon yritysten suoriutuminen metsäkadon pysäyttämisessä ja vedenkäytön vastuullisuudessa. Tulokset toivat monin paikoin esiin vastuullisen mittaamisen moniulotteisuuden ja siinä piilevät sudenkuopat. Kyselyyn vastaaminen ei ole yksinkertaista, koska siinä tulee kuvata hyvin pitkälle mietittyinä erilaisia yrityksen keinoja ja prosesseja asetettujen kriteerien näkökulmasta. Yritykset ovat eriarvoisessa asemassa: mitä enemmän resursseja asiaan on voitu kohdentaa ja pohtia, sitä helpompi kysymyksiin on vastata. Lisäksi yritykset, jotka eivät vastanneet kyselyyn lainkaan, saavat hylätyn arvosanan. (Kurittu, 2021, 254–255.)

Mielenkiintoisena tapauksena voidaan myös nostaa ilmastokategoriassa parhaasta A-luokasta löytyvä tupakkayhtiö British American Tobacco, jossa se kompensoi mallikkaasti hoidetulla ilmastosta asioilla keuhkosyövän aiheuttamisen. (Kurittu 2021, 255). Yhtiö kertoo hyvin vakuuttavasti 147-sivuisessa vuoden 2020 ESG-raportissaan pyrkivänsä hiilineutraaliksi vuoteen 2030 mennessä, tuoden esiin monia muita merkittäviä kestävään kehitykseen ja vastuullisuuteen liittyviä tekoja. (BAT 2020). Voiko tupakkayhtiö sitten olla vastuullinen yhtiö?

Yrityksiltä vaaditaan konkreettisia näyttöjä, että ne pysyvät kehityksen mukana kestävä kehityksen siirtymässä. (Kurittu 2021, 263). Kestävyysraportointi on juuri tällainen konkreettinen ja näkyvä teko, jolla yritys voi tämän osoittaa sidosryhmille. Tämä auttaa myös rahoituksen saamisessa, koska vastuullisesti toimiva yhtiö saa lainarahaa halvemmalla ja helpommin. (Kurittu 2021, 263). Useat yhtiöt ovatkin viime vuosina kertoneet solmineensa rahoitussopimuksia, joiden ehdot on sidottu vastuullisuustavoitteisiin. Tällaisia sopimuksia löytyy useilta suomalaisiltakin pörssiyrityksiltä kuten esimerkiksi Stora Enso, Nokian Renkaat ja Kesko. Muun muassa Keskon 300 miljoonan euron rahoituksen marginaali korreloi sen mukaan, miten hyvin Kesko onnistuu hiilijalanjäljelle, ruokahävikille ja riskimaiden auditoinneille asetetuissa tavoitteissa. (Kurittu 2021, 331–332.)

Rahoitusjärjestelmän ja kehitteillä olevan lainsäädännön tavoitteena on luoda kannustimia tukemaan kestäviä investointeja ja huomioimaan paremmin ilmasto- ja ympäristöriskit. Kannustimien avulla halutaan ohjata rahavirtoja kohti kestävämpää tulevaisuutta. (Landau & Silvola 2019, 248–249.) Tavoitteena EU:n sääntelyllä on luoda selkeämmät raamit sille, mikä luokitellaan kestäväksi toiminnaksi ympäristön kannalta. (Kurittu 2021, 346).

Vastuullisuuden määritelmä ja sen kriteerit kehittyvät jatkuvalla tahdilla. Mitä pidetään yleisesti vastuullisena tällä hetkellä, saattaa se olla kymmenen vuoden päästä jotain aivan muuta. Vastuullisuus ei ole ikinä täysin valmis ja muuttumaton käsite. (Kurittu 2021, 348–349.) GRI:n dominoivaa asemaa kestävyysstandardien valtiaana tullaan haastamaan tulevaisuudessa kilpailevien standardistojen toimesta muiden pienempien tuottajien yhdistyessä uusien suurempien toimijoiden alaisuuteen. (Vanhala & Ristaniemi 2022, 138). Kestävyysraportoinnin tulevaisuus on keskittymässä muutamille suurille toimijoille kuten EU, IFRS-säätiö ja GRI. Näillä kaikilla on yhteinen tavoite

selkeyttä ja yhdenmukaistaa kestävyysraportoinnin sääntelyä ja mahdollistaa vertailukelpoisuus eri toimijoiden välillä.

Kestävyysraportoinnilla ja sen luotettavuudella on merkittävä asema tulevaisuudessa. Siinä esite-tyillä tiedoilla on konkreettista vaikutusta yrityksen saaman rahoituksen hintaan, arvostukseen, imagoon ja sidosryhmien luottamukseen. Uuden CSRD-direktiivin vaikutusten seuraaminen yritysten kestävyysraportointiin ja toimintaan ylipäänsä on mielenkiintoista pitkällä aikavälillä. Tulevai-suudessa käytäntö kuitenkin osoittaa miten näkyviä muutoksia direktiivi saa aikaan yritysten toi-minnassa.

5.1 Johtopäätökset sekä kehittämis- ja tutkimusehdotukset

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda opas yrityksille CSRD-direktiivin vaikutuksista kestävyysrapor-tointiin. Tarkempi kuvaus työn tavoitteesta ja onnistumisen kriteereistä esitellään luvuissa 1.1 ja 4.2. Asetetut tavoitteet olivat realistiset ja direktiivin laajuuden vuoksi huomioissa keskityttiin olen-naisimpiin. Oppaan on tarkoitus myös olla helposti esitettävässä ja ymmärrettävässä muodossa. Edellä mainitut linjaukset rajoittavat sisällytettävän informaation määrää, eikä opas itsessään anna kaikkea tarvittavaa tietoa implementoinnin tueksi. Opas tarjoaa kuitenkin hyvän yleiskuvan direktii-vistä ja sen tuomista muutoksista muun muassa direktiivin tavoitteisiin, vaikutuspiiriin ja raportointi-vaatimuksiin.

Direktiivin astuessa asteittain voimaan 1.1.2024 on sen vaikutuspiiriin kuuluvien yritysten aloitet-tava valmistautumaan mahdollisimman pian vastaamaan direktiivin asettamiin vaatimuksiin. Työssä on koottu keskeisin informaatio lähdekirjallisuudesta sekä tilintarkastusyhteisöjen ja mui-den asiantuntijaorganisaatioiden tuottamasta materiaalista yhdeksi dokumentiksi. Lisäksi lähde-luettelon avulla on mahdollista tarvittaessa perehtyä aiheeseen laajemmin käyttämättä aikaa tieto-lähteiden etsimiseen. Opinnäytetyössä tarkastellaan aihetta yleisellä tasolla, koska toimialakohtais-ten erityispiirteiden huomioiminen edellyttäisi syvempää perehtymistä aiheeseen. Mikäli organisaa-tiosta ei löydy riittävää asiantuntemusta kestävyysraportoinnista, on suositeltavaa turvautua op-paassakin mainittujen suurten tilintarkastusyhteisöjen konsultointiin.

Opinnäytetyöprosessi ja siihen liittyvät methodivalinnat ovat pysyneet pitkälti muuttumattomina opin-näytetyön tyyppin valinnan jälkeen. Yritysvastuun teorian pohjana olisi toisaalta voinut käyttää ESG-mallia (luku 1.1). Työn edetessä ESG osoittautui muodostuneen hyvin yleiseksi malliksi, eikä se rajoitu niin vahvasti pelkästään sijoittajan näkökulmaan. Esimerkiksi ESRS-standardistossa käyte-tään ESG-jaottelua läpileikkaavien standardien lisäksi. (EFRAG 2022 a). Tilitoimisto Azets määrit-telee puolestaan vastuullisuuden kolmen pilarin mallin kautta vastuullisen liiketoiminnan edistäjän

oppaassaan. (Azets s.a.) Valinta kolmen pilarin mallin ja ESG-mallin välillä ei olisi tuonut kuitenkaan merkittävää muutosta työn sisältöön.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ja siihen liittyvän tiedon määrä kasvaa nopeasti. Direktiivin tuoma yksi keskeisin muutos on, että kestävyysraportoinnissa käytetyn informaation tulee olla ulkopuolisen tahon, esimerkiksi tilintarkastajan, varmentamaa. Tämän takia kestävyysraportoinnin varmentamista voisi lähestyä myös tilintarkastajan näkökulmasta. Toinen mielenkiintoinen näkökulma aiheeseen voisi olla CSRD-direktiivin vaikutukset yritysten kestävyysraportointiin muutaman vuoden kuluttua – eli miten EU:n direktiiville asettamat tavoitteet ovat täyttyneet.

5.2 Pätevyys ja luotettavuus

Toiminnallisessa opinnäytetyössä pätevyyttä ja luotettavuutta tarkastellaan työhön ja sen toteuttamiseen liittyvien vahvuuksien ja heikkouksien kautta. (Haaga-Helia 2022, 3). Työ koostuu kokonaisuudessaan kahdesta toisiaan tukevasta, kuitenkin erillisestä osasta eli tietoperustasta ja työn tuotoksena laaditusta oppaasta. Tietoperustan pääteemat jakautuvat yritysvastuuseen ja kestävyysraportointiin, sekä toiminnallinen osio oppaaseen ja tuotoksen reflektointiin.

Tietoperustan pääteemoja on avattu tuoreen kirjallisuuden ja muiden lähteiden avulla, kuitenkin aiheen taustoja ja historiaa käsitellessä on tukeuduttu myös vanhempiin lähteisiin. Sekä yritysvastuuseen että kestävyysraportointiin on saatavilla runsaasti lähdemateriaalia. Lähdekirjallisuus on vahvasti suomenkielistä, mikä mahdollistaa sen helpomman sisäistämisen. Suomalaisessa kirjallisuudessa myös luonnollisesti painottuvat suomalainen ja eurooppalainen näkökulma, mikä myös tässä työssä tulee esille. Geopoliittinen näkökulma ei kuitenkaan välttämättä ole yhteneväinen eurooppalaisen yritysvastuun näkemysten osalta.

Oppaan hyödyntämisessä sen pätevyyden ja luotettavuuden merkitys korostuu ja sen sisältämän informaation on oltava ajankohtaista ja luotettavaa. Oppaassa on käytetty paljolti samoja lähteitä kuin tietoperustassa painottuen kuitenkin ensisijaisiin lähteisiin ja niitä tukeviin, pääasiassa tilintarkastusyhteisöjen asiantuntijoiden laatimiin tuotoksiin. Ainostaan sellaiset lähteet, joita ei ole käytetty työssä muussa yhteydessä, on merkitty erikseen oppaaseen. Muuten oppaaseen kerätty informaatio on yhdistelty tietoperustassa hyödynnetystä lähdeaineistosta.

Kaiken tiedon pohjana toimii Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464, joka on luotettava ensisijainen lähde. Direktiivin keskeisten asioiden havainnollistamiseksi tuotosta tukevat toissijaiset lähteet, kuten tilintarkastusorganisaatioiden tuottama materiaali. Muun muassa edellä mainituista perusteista opinnäytetyön pätevyyttä ja luotettavuutta voidaan kokonaisuudessaan tarkasteltuna pitää hyvänä. Opas ei sinällään tuota uutta informaatiota, vaan kokoaa yhteen olemassa olevaa tietoa, joka vähentää merkittävästi riskiä tulkintojen moniulotteisuudesta.

5.3 Oman opinnäytetyöprojektin ja oppimisen arviointi

Opinnäytetyö oli projektina mielenkiintoinen ja sopivasti haastava. Samalla tunnen helpotusta saadessani työni palautettua tiukan kevään jäljiltä toimiessani kiirekaudella tilintarkastusharjoittelijana viimeistellen samanaikaisesti kurssisuorituksiani sekä työstäen opinnäytetyöprojektia. Työtä voidaan mielestäni pitää kokonaisuudessaan onnistuneena sen vastatessa alussa määrittelemiäni tavoitteita. Työn tyyppi vuoksi sen sisältämä informaatio ei luo erityisen syväluotaavaa kuvaa käsitellyistä aiheista. Työn aihe on ajankohtainen tuomatta kuitenkaan merkittävää uutta lisätietoa aiheeseen, vaan kokoaa olemassa olevaa tietoa yhteen. Toisaalta tämä on luonnollinen lopputulos valitessani aiheeseen toiminnallisen näkökulman tutkimuksellisen sijaan.

Opiskelutapaani voi kuvailla kurinalaiseksi. Työstin opinnäytetyötäni säännöllisesti ennalta suunnitellun aikataulun mukaisesti iltaisin ja viikonloppuisin, osallistuen aktiivisesti seminaareihin ja ohjaajan kanssa sovittuihin tapaamisiin. Opinnäytetyöprojektini kesti kokonaisuudessaan noin viisi kuukautta aiheen suunnittelusta työn palautukseen, varsinaisen kirjoitustyön viedessä siitä neljä kuukautta. Tavoittelin myös opiskelupaikkaa laskentatoimen maisteriohjelmassa ja myös tämä tavoite sai täyttymyksenä, mikä tuntuu palkitsevalta.

Koen prosessin kehittäneen itseäni ammatillisesti. Olen tutustunut useisiin kymmeniin akateemisiin päättötöihin, kirjoihin, artikkeleihin sekä muihin työtä palveleviin lähteisiin ja tuottanut oppaan tämän tiedon pohjalta. Ymmärrän pääpiirteittäin yritysvastuun ja kestävyysraportoinnin nykytilannetta ja tulevaisuuden kehityssuuntia sekä niiden merkityksen osana yrityksen toimintaa. Näiden teemojen sisäistäminen on välttämätöntä yritykselle, joka haluaa pärjätä globaalissa kilpailussa. Haluan nähdä itseni osana tätä muutosta kohti kestävämpää tulevaisuutta asiantuntijan roolissa.

Opinnäytetyön ohella olen toiminut siis myös avustavana tilintarkastajana ja nämä työt ovat mielestäni tukeneet toisiaan. Aiheeseen perehtyminen on tuonut lisäarvoa myös tilintarkastajana kehittämiseen. Tarvitsemme jatkossa yhä enemmän moderneja työvälineitä ja uusia tarkastusmetodeja hallitsevia tarkastajia vastataksemme toimeksiantojen vaatimustasoon. Kestävyysraportoinnin varmentamisen metodologian ja periaatteiden hallitseminen tuo merkittävää kilpailuetua alalla, jossa keski-ikä on korkea ja pulaa nuorista tarkastajista on muutenkin. (Raitio 22.11.2022).

Kulunut kevät on tuntunut pitkältä, mutta samalla ohjannut ammatillisesti haluamaani suuntaan. Erityiset kiitokset haluan osoittaa tohtori Seppo Suomiselle opinnäytetyön ohjauksesta sekä lehtori Jere Peiposelle sysäyksestä laskentatoimen maailmaan. Tästä on hyvä jatkaa kohti uusia haasteita sekä työelämän että opintojen saralla.

Lähteet

Asikainen, M. 17.3.2023. Korkeakouluilla on merkittävä rooli vihreässä siirtymässä. Haaga-Helia eSignals. Luettavissa: <https://esignals.fi/kategoria/liiketoiminta/kiertotalous-ja-vihrea-siirtyma/korkeakouluilla-on-merkittava-rooli-vihreassa-siirtymassa/#3a2b1290>. Luettu: 9.4.2023.

Azets. s.a. Vastuullisen liiketoiminnan edistäjän opas. Luettavissa: <https://www.azets.fi/oppaat/vastuullinen-liiketoiminta-opas/>. Luettu: 29.4.2023.

BAT 2020. ESG Report 2020. Luettavissa: [https://www.bat.com/group/sites/UK_9D9KCY.nsf/vwPagesWebLive/DOAWWEKR/\\$file/BAT_ESG_Report_2020.pdf?open&v=1](https://www.bat.com/group/sites/UK_9D9KCY.nsf/vwPagesWebLive/DOAWWEKR/$file/BAT_ESG_Report_2020.pdf?open&v=1). Luettu: 25.4.2023.

Borenius 2022. The CSRD Has Been Adopted – a New Directive Reforms Corporate Sustainability Reporting in the EU. Luettavissa: <https://www.borenius.com/legal-alerts/2022/11/30/the-csrd-has-been-adopted-a-new-directive-reforms-corporate-sustainability-reporting-in-the-eu/>. Luettu: 18.3.2023.

Breukers, L. 23.3.2023. EU-direktiivi kiristää yritysvastuuta ja sen varmentamista. Tilitoimisto Azetsin blogi. Luettavissa: <https://www.azets.fi/blogi/eu-direktiivi-kiristaa-yritysvastuuta/>. Luettu: 4.4.2023.

Cambridge Dictionary. s.a. Framework. Luettavissa: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/framework>. Luettu: 10.4.2023.

Castren, L. 2022. Kestävyysraportointiesite 2022. BDO Finland sisäinen materiaali. Lähde tekijän hallussa.

Chan, V. 6.2.2023. Where to focus as international sustainability standards are finalized. Ernst & Young Global Limited. Luettavissa: https://www.ey.com/en_gl/ifrs/how-to-get-ready-for-sustainability-related-disclosure-standards. Luettu: 8.4.2023.

Collins Dictionary. s.a. Standard. Luettavissa: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/standard>. Luettu: 10.4.2023.

EFRAG 2022 a. Draft European sustainability reporting standards. Cover letter. Luettavissa: <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F01%2520EFRAG%2527s%2520Cover%2520Letter%2520to%2520the%2520first%2520set%2520of%2520ESRS%252022%2520November%25202022.pdf>. Luettu: 29.4.2023.

EFRAG 2022 b. Draft European Sustainability Reporting Guidelines 1 Double materiality conceptual guidelines for standard-setting. Luettavissa: <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=/sites/webpublishing/SiteAssets/Appendix%202.6%20-%20WP%20on%20draft%20ESRG%201.pdf>. Luettu: 19.4.2023.

EFRAG. s.a. EFRAG Facts. Luettavissa: <https://www.efrag.org/About/Facts>. Luettu: 23.4.2023.

Elinkeinoelämän Keskusliitto s.a. Corporate Governance. Luettavissa: <https://ek.fi/tavoitteemme/yrityslainsaadanto/corporate-governance/>. Luettu: 23.4.2023.

Elkington, J. 1999. Cannibals with forks: the triple bottom line of 21st century business. Capstone Publishing Limited. Oxford.

Euroopan komissio. s.a. a. Corporate sustainability reporting. Luettavissa: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en. Luettu: 10.4.2023.

Euroopan komissio. s.a. b. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma. Luettavissa: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_fi. Luettu: 11.3.2023.

Euroopan komissio. s.a. c. EU taxonomy for sustainable activities. Luettavissa: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_fi. Luettu: 11.3.2023.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2014/95/EU annettu 22 päivänä lokakuuta 2014 neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellyttävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, asetuksen (EU) N:o 537/2014, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta.

Euroopan unioni. s.a. Säästötyypit. Luettavissa: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_fi. Luettu: 10.4.2023.

Grant Thornton 2022. CSRD-infograafi. Luettavissa: <https://www.grantthornton.fi/globalassets/1.-member-firms/finland/blocks/blogi/csr-infograafi.pdf>. Luettu: 9.4.2023.

GRI. s.a. GRI Standards by language. Luettavissa: <https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/>. Luettu: 23.3.2023.

Haaga-Helia 2022. Toiminnallisen opinnäytetyön ohje (pdf). Ladattavissa: <https://www.haaga-helia.fi/fi/opinnaytetyo-amk-opinnot>. Luettu: 30.4.2023.

Harmaala, M-M. & Jallinoja, N. 2012. Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Sanoma Pro Oy. Helsinki.

Hyrskke, A., Lönnroth, M., Savilaakso, A. & Sievänen, R. 2020. Vastuullinen sijoittaja. Kauppamari. Helsinki. E-kirja. Luettu: 1.4.2023.

IFRS 2023 a. ISSB ramps up activities to support global implementation ahead of issuing inaugural standards end Q2 2023. Luettavissa: <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2023/02/issb-ramps-up-activities-to-support-global-implementation-ahead-of-issuing-inaugural-standards-end-q2-2023/>. Luettu: 8.4.2023.

IFRS 2023 b. Supplementary ISSB Update April 2023. Luettavissa: <https://www.ifrs.org/news-and-events/updates/issb/2023/supplementary-issb-update-april-2023/>. Luettu: 8.4.2023.

ISO. s.a. standards. Luettavissa: <https://www.iso.org/standards.html>. Luettu: 11.3.2023.

Isokangas, A., Niipola, J., Vassinen, R., 2022. Viherpesuopas: Miten merkitys muuttuu markkinoinniksi. Nemo. E-kirja. Luettu: 27.2.2023.

Juutinen, S. 2016. Strategisen yritysvastuun käsikirja. Talentum Pro. Helsinki. E-kirja. Luettu: 7.2.2023.

Kallunki, J. 2022. Tilinpäätösanalyysi. Alma Talent. Helsinki. E-kirja. Luettu: 22.3.2023.

Koipijärvi, T. Kuvaja, S. 2020. Yritysvastuu 2.0. Johtamisen uusi normaali. Printon. Viro.

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Viikka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Art House. Helsinki. E-kirja. Luettu: 15.4.2023.

KPMG 2020. IFRSview. Navigointia sumusta selville vesille. KPMG:n IFRS-artikkelikokoelma. Luettavissa: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/fi/pdf/2020/12/IFRSview2020.pdf>. Luettu: 15.4.2023.

KPMG 2022. Big shifts, small steps. Survey of Sustainability Reporting 2022. Luettavissa: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2022/10/ssr-small-steps-big-shifts.pdf>. Luettu: 22.3.2023.

Kurittu, K. 2018. Yritysvastuuraportointi: Kiinnostavan viestinnän käsikirja. Alma Talent. Helsinki. E-kirja. Luettu: 19.3.2023.

Kurittu, K. 2021. Sijoita rahasi vastuullisesti. Alma Talent. Helsinki. E-kirja. Luettu: 10.4.2023.

Landau, T., Silvola H., 2019. Vastuullisuudesta ylituottoa sijoituksiin. Alma Talent. Helsinki. E-kirja. Luettu: 26.4.2023.

Liappis, H., Pentikäinen, M. & Vanhala, A. 2019. Menesty yritysvastuulla: Käsikirja kokonaisuutena. Edita Publishing Oy. Helsinki. E-kirja. Luettu: 7.2.2023.

Metsä Group 2022. Vuosikertomus ja kestävyysraportti 2022. Luettavissa: <https://www.metsa-group.com/globalassets/metsa-group/documents/investors/financial-reporting/vuosikatsaus-fi/metsa-group-vuosikertomus-ja-vastuullisuusraportti-2022.pdf>. Luettu: 16.3.2023.

Miller, K. 8.12.2020 (päivitetty 28.9.2022). The triple bottom line: what it is & why it's important. Harvard Business School Online. Luettavissa: <https://online.hbs.edu/blog/post/what-is-the-triple-bottom-line>. Luettu: 15.4.2023.

Niskala, M. 11.8.2022. Kohti määrämuotoista kestävyysraportointia. FIBS yritysvastuuverkoston blogi. Luettavissa: <https://fibsry.fi/ajankohtaista/kohti-maaramuotoista-kestavyysraportointia/>. Luettu: 21.3.2023.

Niskala, M., Tarna-Mani, K., Puroila, J., Pajunen, T. 2019. Yritysvastuu: Raportointi- ja laskentaperiaatteet. 3. uudistettu painos. ST-Akatemia. Helsinki.

Raitio, J. 22.11.2022. Tilintarkastajia on vähemmän kuin koskaan – töitä olisi tarjolla enemmän kuin ikinä. Suomen tilintarkastajat blogi. Luettavissa: <https://tilintarkastajat.fi/blogit/tilintarkastajia-on-vahemman-kuin-koskaan-toita-olisi-tarjolla-enemman-kuin-ikina/>. Luettu: 1.5.2023.

Sekiguchi, T. 22.11.2022 (päivitetty 17.2.2023). Timing of sustainability reporting. KPMG. Luettavissa: <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/11/issb-timing-reporting.html>. Luettu: 8.4.2023.

TCFD 2022. Task Force on Climate-related Financial Disclosures. 2022 Status Report. Luettavissa: <https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2022/10/2022-TCFD-Status-Report.pdf>. Luettu: 1.4.2022.

Ulkoministeriö 2022. Ulkoministeriön vastuullisuusraportti 2022. Luettavissa: https://um.fi/documents/35732/0/UM_Vastuullisuusraportti_2022_FI.pdf/080368a4-3913-3f54-fa16-fac87d0d3509?t=1651147088121. Luettu: 16.3.2023.

Ulkoministeriö. s.a. Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet. Luettavissa: <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>. Luettu: 8.3.2023.

United Nations Global Compact. s.a. Kymmenen periaatetta. Luettavissa: <https://www.globalcompact.fi/kymmenen-periaatetta>. Luettu: 8.3.2023.

Vanhala, A., Ristaniemi M., 2022. Yritysvastuu & oikeus. Kauppakamari. Helsinki.

Vilkka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Art House. Helsinki. E-kirja. Luettu: 23.4.2023.

Liitteet

Liite 1. Opas yrityksille CSRD-direktiivin vaikutuksista kestävyysraportointiin

Opas yrityksille CSRD-direktiivin vaikutuksista kestävyysraportointiin

Sisältö

-
- 01 CSRD-direktiivi

  - 02 Vaikutuspiiri

  - 03 Asteittainen voimaantulo

  - 04 Aikataulu

  - 05 Keskeisimmät raportointivaatimukset

  - 06 Kaksinkertaisen olennaisuuden käsite

  - 07 ESRS-standardit

  - 08 Tavoitteet

  - 09 Mihin kiinnittää huomiota

  - 10 Hyödyllisiä lähteitä implementoinnin tueksi

CSRD-direktiivi

- Yritysten kestävyysraportointi-direktiivi.
- Virallisesti Euroopan parlamentin ja Euroopan unionin Direktiivi (EU) 2022/2464, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022.
- Tulee korvaamaan nykyisen EU:n tilinpäätösdirektiivin 2014/95/EU eli NFRD:n.
- Varmistaa kestävyysraportoinnin ja sen kautta kestävämmän liiketoiminnan keskeiseksi osaksi erityisesti suurten ja keskisuurten yritysten toimintaa.
- Määrittää yhteisen lakisääteisen raportoinnin viitekehyksen yritysten ei-taloudellisille tiedoille.
- Raportointia ohjaavat eurooppalaiset kestävyysraportointistandardit, ESRS (European Sustainability Reporting Standards).
- Osa Euroopan komission tavoitetta liittää vastuullisuus osaksi talousraportointia.

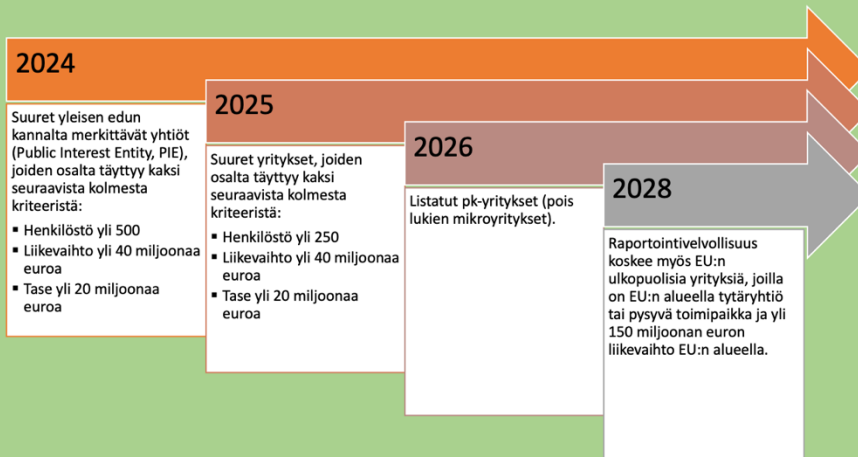
1

Vaikutuspiiri

- Suuret listatut yhtiöt (yli 500 työntekijää).
- Yritykset, jotka täyttävät kaksi näistä kolmesta kriteeristä:
  - Nettoliikevaihto 40 miljoonaa euroa
  - Tase 20 miljoonaa euroa
  - Henkilöstömäärä yli 250
- Listatut pienet ja keskisuuret yhtiöt, pienet ja yksinkertaiset luottolaitokset sekä vakuutusyritykset.
- Sääntely ei direktiivin mukaan vielä suoraan koske listaamattomia pk-yrityksiä.
  - Pk-yrityksiin kohdistuu kuitenkin monenlaisia kestävyteen ja vastuullisuuteen liittyviä odotuksia ja vaatimuksia sidosryhmien taholta.
  - EU suunnittelee omia, kevennettyjä raportointivaatimuksia listaamattomille pk-yrityksille.
- Euroopassa direktiivin alaisten yritysten määrä nelinkertaistuu.
- Koskee Suomessa noin 600-800 yritystä.

2

Asteittainen voimaantulo

3

Aikataulu

Lähde: Castren 2022

4

Keskeisimmät raportointivaatimukset

- Raportointivaatimukset edellyttävät kuvausta yritysten merkittävimmistä ympäristövaikutuksista ja yritykseen vaikuttavista kestävyysriskeistä sekä prosessista niiden määrittelemiseksi.
- Raportoitava strategiasta, tavoitteista, hallituksen ja johdon roolista sekä sosiaalisesta, inhimillisestä ja henkisestä pääomasta.
- Raportointi osana toimintakertomusta, eurooppalaisia standardeja (ESRS) sekä taksonomiakriteerejä noudattaen.
- Tietojen julkistaminen osana yrityksen toimintakertomusta ja vaatimus tietojen julkistamisesta digitaalisessa koneellisesti luottavassa muodossa.
  - Digitaalinen raportointi eurooppalaiseen tietokantaan.
- Kestävyystietojen varmentaminen pakollista.
  - Varmennuksen suorittaa tilintarkastaja tai muu riippumaton varmennuspalvelujen tarjoaja.
- Kaksinkertainen olennaisuus.
- Yksityiskohtaiset vaatimukset luettavissa (EU) 2022/2464 19 a artikla kohta 2. Pienien, keski suurten ja tiettyjen direktiivissä määriteltyjen yritystyyppien kevennetyt vaatimukset luettavissa (EU) 2022/2464 19 a artikla kohta 6.

5

Kaksinkertaisen olennaisuuden käsite

Kaksinkertainen olennaisuus on käsite, joka tarjoaa kriteerit sen määrittämiseksi, onko kestävä kehitys aihe tai tieto sisällytettävä yrityksen kestävyysraporttiin. Kaksinkertainen olennaisuus on vaikutuksen olennaisuuden ja toisaalta taloudellisen olennaisuuden yhdistelmä (matemaattisesti kahden joukon liitto, ei leikkauspiste). Kestävä kehitys aihe tai tieto täyttää siten kaksinkertaisen olennaisuuden kriteerit, jos se on olennainen vaikutus- tai talousnäkökulman tai molempien edellä mainittujen näkökulmien kannalta. (EFRAG 2022 b, 4.)

6

ESRS-standardit

- EU:n omat EFRAG:n laatimat raportointistandardit, jotka perustuvat pitkälti nykyisin yleisesti käytössä olevien GRI-, TFC- ja SASB-viitekehysten pohjalta.
- Tulevat lähivuosina pakollisiksi kaikille EU:n ja sen vaikutuspiirissä toimiville yrityksille.
  - Pk-yrityksille kevennettyinä.
- Viimeisin standardiluonnos julkaistiin marraskuussa 2022 sisältäen 12 kohtaa (ohessa).
  - Ensimmäiset yleiset standardit julkaistaan viimeistään kesäkuussa 2023.
  - Pienille, keskisuurille ja kolmansien maiden yrityksille viimeistään kesäkuussa 2024.
  - Toimialakohtaiset standardit julkaistaan alustavasti 2023-2024 vuodenvaihteessa.

Läpileikkaavat standardit:

- ESRS 1 – Yleiset periaatteet
- ESRS 2 – Yleinen, strateginen, hallinnon ja olennaisuuden arviointi

Ympäristö:

- ESRS E1 – Ilmastonmuutos
- ESRS E2 – Saastuttaminen
- ESRS E3 – Vesivarojen ja merten suojeleminen
- ESRS E4 – Biodiversiteetti ja ekosysteemi
- ESRS E5 – Kiertotalous ja resurssitehokkuus

Sosiaalinen:

- ESRS S1 – Yrityksen työntekijät
- ESRS S2 – Työvoima toimitusketjuissa
- ESRS S3 – Vaikutukset yhteisöihin
- ESRS S4 – Kuluttajat ja loppukäyttäjät

Hallinto:

- ESRS G1 – Yrityksen hallinto, riskienhallinta ja sisäiset kontrollit

7

Tavoitteet

- Ohjata investointeja kestävä liiketoiminnan yrityksiin.
- Hallita ilmastonmuutoksesta johtuvia taloudellisia riskejä.
- Edistää läpinäkyvyyttä.
- Lisätä yritysten vastuuta ympäristöstä ja yhteiskunnasta.
- Selkeämmät ja vertailukelpoiset tunnusluvut edistämään tietojen vertailtavuutta yritysten välillä.
- Tietojen luotettavuus ulkopuolisen varmennuksen avulla.

8

Mihin kiinnittää huomiota

- Noudattamalla nykyisiä kestävyysraportoinnin standardeja GRI, TFCF ja SASB on yrityksellä erinomaiset valmiudet sopeutua ESRS-standardistoon.
- ESRS-standardiston ja lainsäädännön kehittymisen seuraaminen.
- Teemoja, joihin tilintarkastaja kiinnittää huomiota kestävyysraportin varmentamisessa:
  - Yrityksen johtaminen, liiketoimintastrategia, liiketoimintaperiaatteet ja hallintokoodi.
  - Ylimmän johdon asenne ja työntekijöiden käsitys vastuullisuuskysymyksistä.
  - Vastuullista toimintaa koskevan informaation keräämis- ja käsittelykäytännöt ja prosessit.
  - Toimintaympäristö ja sosiaalinen vastuu niitä ohjaavien lakien ja ohjeistusten puitteissa, mukaan lukien raportointivaatimukset, asetukset ja kansainväliset sopimukset.
  - Työntekijät ja osastot, joilla on erityisvastuu tarkastusympäristöstä (esimerkiksi sisäinen tarkastus).
- Tilintarkastajaa kannattaa konsultoida etukäteen kestävyysraportoinnin vaatimuksista ja toteutuksesta dokumentoinnin suhteen.
- Tilintarkastusyhteisöillä on laajat resurssit ja valmiudet tarjota tukea kestävyysraportoinnin ja yritysvastuun kehittämiseen.
- Merkittäviä toimijoita kestävyysraportoinnin ja varmentamisen tueksi:
  - BDO
  - Deloitte
  - Ernst & Young (EY)
  - Grant Thornton
  - KPMG
  - PricewaterhouseCoopers (PWC)

9

Hyödyllisiä lähteitä implementoinnin tueksi

BDO. Sustainability: <https://www.bdo.global/en-gb/microsites/bdo-sustainability/sustainability-at-bdo-en>.

Deloitte. Climate: https://www.deloitte.com/global/en/issues/climate.html?icid=top_climate.

EFRAG. Kotisivut: <https://www.efrag.org>.

EUR-Lex. Direktiivi (EU) 2022/2464 (CSRD): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2464>.

EY. Sustainability: https://www.ey.com/en_fi/sustainability.

Grant Thornton. Sustainability: <https://www.grantthornton.global/en/>.

KPMG. ESG and Sustainability: <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2021/12/kpmg-esg.html>.

PWC. ESG: <https://www.pwc.com/gx/en/issues/esg.html>.

10